

RAPPORT

Deelrapport Natura 2000-gebied Hollands Diep

Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-
beheer Zuidwestelijke Delta

Klant: Rijkswaterstaat

Referentie: BH9597-IB-RP-220629-1051

Status: Definitief/2.0

Datum: 11 november 2022

Titel document: Deelrapport Natura 2000-gebied Hollands Diep

Sub titel: Data-inventarisatie en procesevaluatie Natura 2000-beheer Zuidwestelijke Delta

Referentie: BH9597-IB-RP-220629-1051

Status: 2.0/Definitief

Datum: 11 november 2022

Projectnaam: BH9597 N2000 ZW Delta

Projectnummer: BH9597

Auteur(s): Chantal Posthouwer, Debby Barbé, Sophie de Reus, Helga van der Jagt, Robin Olde Wolbers

Opgesteld door: Royal HaskoningDHV en Bureau Waardenburg

Gecontroleerd door: Saskia Mulder, Jeroen Kwakkel,
Lucinda Rosheuvel

Datum: 7 september 2022

Goedgekeurd door: Lucinda Rosheuvel

Datum: 11 november 2022

Classificatie

Vertrouwelijk

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden veelevoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.

Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Doel van deze deelrapportage	1
1.3	Informatiedossier	2
1.4	Leeswijzer	2
2	Natura 2000-gebied Hollands Diep	3
2.1	Kenmerken	3
2.2	Instandhoudingsdoelstellingen	4
3	Methode	5
3.1	Stap 1: Voorbereiding	5
3.2	Stap 2: Data-inventarisatie en analyse	6
3.3	Stap 3: Procesevaluatie	7
4	Resultaten data-inventarisatie	9
4.1	Menselijke activiteiten	10
4.1.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	10
4.1.2	Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen	23
4.1.3	Advies Nee-lijst en nieuwe activiteiten	24
4.1.4	Geografische locatiegegevens van activiteiten	25
4.2	Instandhoudingsmaatregelen	25
4.2.1	Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling	25
4.3	Ecologische monitoring	27
4.3.1	Zoogdieren	28
4.3.2	Vissen	28
5	Resultaten procesevaluatie	30
5.1	Organisatie en coördinatie van de uitvoering	30
5.2	Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen	32
5.3	Uitvoering van de monitoring	33
5.3.1	Menselijke activiteiten	33
5.3.2	Ecologische monitoring	34
5.4	Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving	34
5.5	Uitvoering van de communicatie	36
5.6	Vergunningverlening Wnb	38
6	Literatuurlijst	39

Bijlagen

- A1 Benaderde partijen en personen, logboek en protocol
- A2 Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie
- A3 Geografische locatiegegevens

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Zuidwestelijke Delta is het gebied waar de drie grootste rivieren van Nederland uitmonden in zee. Hier is een deltagebied ontstaan met een samenspel van getijdenstromen en zandplaten, slikken en schorren die afwisselend onder water staan en droogvallen. Zo zoeken ieder jaar vele duizenden trekvogels dit gebied op, om hier te broeden, te overwinteren of 'op te vetten' tijdens hun tocht tussen de Arctische toendra's en de Afrikaanse westkust. Tegelijkertijd staat deze deltanatuur ernstig onder druk door onder andere gebruik voor scheepvaart, zoetwatervoorziening, (schelpdier)visserij en recreatie. Verder zijn de deltawerken aangelegd voor de bescherming tegen overstromingen en hebben daarmee de natuurlijke dynamiek van de delta ingrijpend veranderd, vooral door de afdamming van zeearmen.

Ten behoeve van de bescherming van de kwetsbare natuur in deze regio zijn er in totaal negen Natura 2000-gebieden aangewezen, ieder op basis van haar eigen natuurlijke karakteristieken. Deze gebieden zijn de Voordelta, Vlake van de Raan en de Deltawateren; te weten de Oosterschelde, Westerschelde & Saefthinghe, Veerse Meer, Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep en Oude Maas. Voor elk Natura 2000-gebied is een apart beheerplan opgesteld, waarbij die voor de Deltawateren zijn opgesteld in samenhang met elkaar. Dat is onder meer gedaan vanwege de regionale natuurdoelstellingen (instandhoudingsdoelstellingen) voor kustbroedvogels en zeehonden. Deze gebruiken immers meerdere gebieden.

De termijnen voor de huidige Natura 2000-beheerplannen voor de Zuidwestelijke Delta lopen medio 2022 af. Om deze beheerplannen te actualiseren is een ecologische evaluatie nodig. De evaluatie is nodig om, onder andere, te beoordelen of de instandhoudingsdoelstellingen bereikt zijn. Ook dient beoordeeld te worden of de menselijke activiteiten in deze gebieden zijn gewijzigd, de instandhoudingsmaatregelen zijn uitgevoerd en in hoeverre deze de instandhoudingsdoelstellingen hebben beïnvloed. Dit alles is gericht op het bereiken van de Natura 2000 doelstellingen in 2050. Deze doelstellingen zijn gericht op de bescherming en verbetering van de biodiversiteit in Nederland.

1.2 Doel van deze deelrapportage

Voor het uitvoeren van de bovengenoemde ecologische evaluatie en actualisatie van beheerplannen zijn er veel gegevens nodig. Het doel van deze deelrapportage is het geven van een overzicht van de data en informatie die nodig is voor een evaluatie van het Natura 2000-beheerplan Hollands Diep. Het gaat daarbij om alle beschikbare data en informatie met betrekking tot huidige gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologie die specifiek en relevant zijn voor het Natura 2000-gebied Hollands Diep. Ook dient helder te worden welke leemtes er zijn en eventuele aanbevelingen om deze aan te vullen. Dit rapport heeft ook als doel om de uitvoering van beheerplannen te evalueren (procesevaluatie) en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze deelrapportage richt zich op het Hollands Diep en wordt tezamen opgeleverd met een deelrapportage voor de Grevelingen, Voordelta en Oude Maas. Deze Natura 2000-gebieden zijn onderdeel van een derde fase (hierna Tranche) binnen deze opdracht en vallen daarmee onder Tranche 3. De deelrapportages voor de overige Natura 2000-gebieden van de Zuidwestelijke Delta zijn en worden in respectievelijk Tranche 1 en 2 opgeleverd.

Deze deelrapportage is onderdeel van een uiteindelijke eindrapportage voor alle (negen) Natura 2000-gebieden in de Zuidwestelijke Delta. In de eindrapportage wordt een samenvatting gegeven van de opgehaalde informatie en de meest relevante inzichten van de procesevaluatie in de vorm van leerpunten,

conclusies en aanbevelingen per Natura 2000-gebied. Tevens zullen in deze rapportage de meest relevante overkoepelende (gebiedsoverschrijdende) thema's samengevat worden.

1.3 Informatiedossier

Bijbehorend bij deze deelrapportage is een informatiedossier. In dit dossier is alle opgehaalde data en informatie opgeslagen in een geordende mappenstructuur op Box. Box is een opslaglocatie in de cloud welke een platform biedt voor bestandsopslag en informatie-uitwisseling. Deze mappenstructuur op Box is in lijn met die van dit document. Belangrijk om te vermelden is dat de resultaten van de data-inventarisatie (opgenomen in hoofdstuk 4) een samenvatting zijn van hetgeen is opgenomen in de Excel-tabellen (waarnaar wordt verwezen in Bijlage A2). Voor details over de resultaten wordt naar deze bijlage verwezen.

1.4 Leeswijzer

De data-inventarisatie tabellen (Excel) en procesevaluatie verslagen vormen de basis voor deze deelrapportage. Een uitgebreide uitwerking van de data-inventarisatie, inclusief bronnen, is terug te vinden in de bijbehorende Exceltabellen, zie bijlage A2. De interviewverslagen zijn omwille van privacy redenen exclusief beschikbaar voor de data-evaluatie.

Het huidige hoofdstuk (1) beschrijft de achtergrond en het doel van de opdracht die heeft geleid tot deze deelrapportage en bijbehorende informatie. Het volgende hoofdstuk (2) geeft een korte beschrijving van het Natura 2000-gebied en waarop deze is aangewezen als dusdanig. Hoofdstuk 3 beschrijft de methode die is toegepast voor het uitvoeren van deze opdracht. Hoofdstuk 4 en 5 beschrijven vervolgens de resultaten van deze opdracht, waarbij 4 zich richt op de beschikbare data en de kwaliteit hiervan ten behoeve van het evalueren van het beheerplan. Hoofdstuk 5 richt zich op de resultaten van de procesevaluatie vanuit input van de voornaamste betrokken partijen. De bijlagen A1 en A3 zijn ondersteunend aan deze rapportage en geven aanvullende details.

2 Natura 2000-gebied Hollands Diep

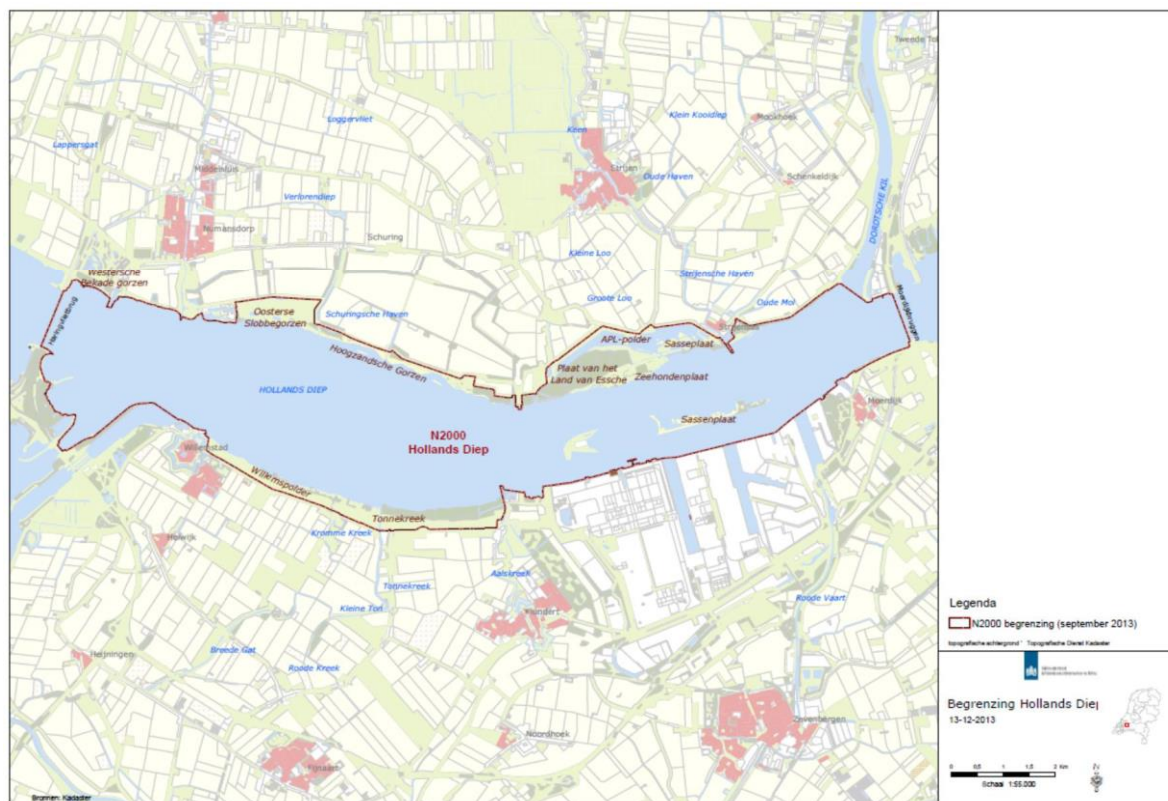
2.1 Kenmerken

Het Natura 2000-gebied Hollands Diep is een onderdeel van het voormalig estuarium van de delta van Rijn en Maas (Figuur 2-1). Hollands Diep ligt tussen de Biesbosch en het Haringvliet, op de grens van Zuid-Holland en Noord-Brabant. Het Haringvliet is het laatste traject naar de zee. Het Haringvliet verloor in november 1970 de open verbinding met de zee door sluiting van de Haringvlietsluizen. De Haringvlietsluizen en de bovenstroomse stuwen beïnvloeden het peil op het Hollands Diep. Na afsluiting van het Haringvliet is de geringe invloed van brak water in het Hollands Diep verdwenen.

Diverse trekvogels zijn afhankelijk van de Deltawateren als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop. De vogels gebruiken de Deltawateren om op krachten te komen voor het vervolg van hun reis ('opvetten'). Het open water van het Hollands Diep en de buitendijkse natuurgebieden langs de oevers zijn belangrijk als rust- en foerageergebied voor eenden, ganzen en zwanen. Ook broeden lepelaars en kluten in het gebied.

Het Hollands Diep is een potentieel paaigebied voor vissoorten die dicht bij het estuarium opgroeien, zoals fint. Het Hollands Diep zou ook een opgroeigebied voor prikkenlarven (zeeprik en rivierprik) en voor juveniele elft en fint kunnen zijn.

In het Hollands Diep is nog een klein beetje indirect getij aanwezig. Dat komt via de Nieuwe Waterweg binnen. Langs het Hollands Diep liggen buitendijkse natuurgebieden met zachthoutoobossen (onder meer in de vorm van grienden), rietruigtes, 'slikkige rivieroeveren' en grasgorzen. In deze natte biotopen leven bever en noordse woelmuis.

Figuur 2-1. Ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied Holland Diep

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000-gebied zijn ervoor om de bijdrage te borgen die het gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor de Hollands Diep zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Hollands Diep (EL&I, 2009) en hebben betrekking op habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. Het Hollands Diep is aangewezen voor drie habitat(sub)typen, twee zoogdieren, acht vissoorten, twee broedvogelsoorten en acht niet-broedvogelsoorten.

In het Hollands Diep zijn meerdere knelpunten geïdentificeerd die het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Dit is op basis van de beschrijving van de situatie ten tijde van de start van het beheerplan. Voor een gedetailleerde beschrijving van de knelpunten wordt de lezer verwezen naar het beheerplan van het Hollands Diep (Rijkswaterstaat, 2016). De knelpunten die voornamelijk optreden zijn de hinder van de afgesloten Haringvlietsluizen voor de vismigratie van de trekvis tussen de Noordzee en de rivieren, te weinig geschikte broedgebieden (kale en schaars begroeide gronden) voor de kluut en gering voedselaanbod voor de kuifeend.

Om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen, zijn er instandhoudingsmaatregelen geformuleerd in het beheerplan (Rijkswaterstaat, 2016). Paragraaf 4.2 gaat in op de beschikbare data van de instandhoudingsmaatregelen die zijn uitgevoerd in de vigerende beheerplanperiode.

3 Methode

Deze data-inventarisatie en procesevaluatie vindt plaats als voorbereiding op het evalueren van het Natura 2000-beheerplan Hollands Diep. Hierbij is het van belang om inzicht te krijgen of de juiste informatie en data aanwezig is voor het beoordelen van de voorwaarden, instandhoudingsmaatregelen en afspraken van het vigerende beheerplan en of de maatregelen afdoende waren om de instandhoudings-doelstellingen te bereiken. Daarnaast is het van belang om inzicht te krijgen in de successen en knelpunten bij de uitvoering van het Natura 2000-beheer om daaruit lering te trekking voor het nieuwe beheerplan.

De stappen die doorlopen zijn om de informatie op te halen bestaat uit een voorbereiding, data-inventarisatie en analyse en procesevaluatie. De voorbereidende fase bestaat uit het inzichtelijk maken van informatiehouders en belanghebbenden en hen informeren en voorbereiden over de nut en noodzaak van deze exercitie en op welke manier gegevens worden gebruikt. De data-inventarisatie en analyse bestaan uit het ophalen van data over menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens. Na inventarisatie vindt er een beoordeling van de kwaliteit van de data plaats in relatie tot de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan. De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van het beheerplan. De uitgevoerde stappen worden in de onderstaande paragrafen verder toegelicht.

3.1 Stap 1: Voorbereiding

Overzicht van informatiehouders en benodigde informatie

Ter voorbereiding op de data-inventarisatie en procesevaluatie is een overzicht gemaakt van alle benodigde informatie, informatiehouders en te betrekken belanghebbenden per Natura 2000-gebied. Dit betreft het op een overzichtelijke manier in beeld brengen van bestaande menselijke activiteiten in het gebied, voorwaarden, mitigerende- en instandhoudingsmaatregelen, handhaving en ecologische monitoringsgegevens. Dit overzicht is gestructureerd per type (gebruiks-)activiteit (inclusief categorieën ten behoeve van de mate van regulering) per Natura 2000-gebied en is verzameld voor alle gebieden in deze tranche.

Uit ervaringen met eerdere data-inventarisaties en evaluaties van Natura 2000-beheerplannen is gebleken dat de registratie en kennis van data en informatie veelal versnipperd is over meerdere partijen, systemen en procedures. Daarom dient deze stap als voorbereiding op de daadwerkelijke data-inventarisatie, waarbij alle relevante partijen, contacten en informatiesystemen per informatieonderdeel in beeld gebracht zijn.

Voor een efficiënte samenstelling van deze overzichten is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Creëren van structuur/format in overzichten.** Als basis is hiervoor het format gebruikt van de Excel-tabellen zoals aangeleverd in de uitdraag en zijn waar mogelijk verbeterd.
2. **Bepalen van benodigde informatie per informatietype.** Om de benodigde informatie te bepalen zijn de beheerplannen en uitvoeringsplannen doorgenomen.
3. **Aanvullen van tabellen met contactgegevens** van informatiehouders en belanghebbenden. Dit is inclusief het bepalen van de contactpersonen die geïnterviewd worden. Deze zijn bepaald in afstemming met input van RWS, provincies en omgevingsdiensten.
4. **Review** van tabellen met correcties en/of aanvullingen door **RWS** en de **regiegroep ZW Delta**.

Het resultaat van deze stap is een volledig overzicht van alle menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsactiviteiten per gebied, met een indicatie voor welke informatie benodigd is en waar deze benodigde informatie op berust.

Informereren van informatiehouders en informatieverzoek

Via een tweetal door RWS georganiseerde informatiebijeenkomsten zijn alle belanghebbenden bij de Natura 2000-beheerplannen geïnformeerd over het proces om te komen tot nieuwe beheerplannen inclusief tussentijdse verlenging van beheerplannen. In deze informatiebijeenkomsten is tevens deze opdracht geïntroduceerd en zijn belanghebbenden voorbereid op de komende informatieverzoeken. In aanvulling op deze informatiebijeenkomsten zijn de partijen, welke in de voorgaande stap zijn benoemd, via een algemene email benaderd over nut en noodzaak van dit project en hoe de gegevens gebruikt gaan worden.

3.2 Stap 2: Data-inventarisatie en analyse

Data-inventarisatie

Aansluitend op de voorbereidende activiteit is gestart met de data-inventarisatie van menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische gegevens. Voor een efficiënte en gerichte uitvoering is de volgende werkwijze gehanteerd:

1. **Verzamelen van reeds beschikbare informatie.** RWS en provincies hebben gegevens beschikbaar (in de vorm van bijvoorbeeld rapporten, verslagen, Excel-bestanden) die als eerste verzameld zijn. Zo zijn er ook GIS-kaarten beschikbaar welke in vele gevallen een update nodig hebben.
2. **Analyseren van beschikbare en ontbrekende informatie.** De beschikbare informatie is geanalyseerd en beoordeeld op volledigheid. Zo kan er voor sommige informatietypen en/of onderdelen daarvan informatie ontbreken (bijvoorbeeld ontbrekende data voor bepaalde periodes, ontbrekende data voor bepaalde locaties, et cetera). In de overzichtstabel wordt met een label en een kleurcode aangegeven of de informatie volledig is, gedeeltelijk aanwezig is of niet.

Ja
Gedeeltelijk
Niet
3. Hierna heeft een **concrete en gerichte benadering van informatiehouders** plaatsgevonden. Hierbij zijn informatiehouders geïnformeerd over de beschikbare informatie en is hen gericht gevraagd om de nog ontbrekende informatie waar mogelijk aan te leveren. Op deze manier is voorkomen dat informatiehouders zijn 'overvraagd'. Het benaderen van informatiehouders heeft via email, telefoon en andere digitale middelen plaatsgevonden. Wanneer informatiehouders niet of niet tijdig gereageerd hebben is er gehandeld volgens het protocol in Bijlage A1.

Alle ontvangen data en informatie is gestructureerd opgeslagen in mappen op Box en verwerkt in de aangemaakte overzichten/tabellen (zie ook 1.3 Informatiedossier). Ook de beschikbare geografische locatiegegevens (GIS-data) zijn opgeslagen op Box (zie ook Bijlage A3).

Analyse

De ontvangen informatie is vervolgens geanalyseerd op kwaliteit en bruikbaarheid voor een ecologische evaluatie. Hierbij zijn de volgende criteria gehanteerd (wanneer relevant):

- Informatie dekt de beheerplanperiode tot heden (2016-2021).
  - Informatie dekt het gehele oppervlak/gebied van het Natura 2000-gebied (en wanneer relevant de nabije omgeving van het Natura 2000-gebied) of het relevante deel hiervan.
  - Er is af te leiden of er wijzigingen zijn van de activiteit (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of wijzigingen in relevante aspecten van te onderzoeken soorten (bijvoorbeeld wijzigingen in aantal broedgevallen van vogels) om te bepalen of de data (reeksen) met elkaar te vergelijken zijn.
  - Er is af te leiden of voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd.
Voldoende
Matig
Onvoldoende

- Er is informatie over de T0-situatie bij soorten en/of habitattypen.
- De monitoring is uitgevoerd conform monitoringsplan.
- De informatie of data zijn van voldoende kwantiteit en kwaliteit om een goede inschatting van het doelbereik (in vergelijking met de doelstelling in het aanwijzingsbesluit) te maken.
- De informatie is voldoende voor het beoordelen van de instandhoudingsdoelen (populatie, omvang- & kwaliteit leefgebied).

In het geval van (nog steeds) ontbrekende informatie of informatie van onvoldoende kwaliteit zijn de informatiehouders nogmaals gevraagd deze input aan te vullen of indien niet mogelijk, is input gevraagd voor de benodigde stappen om de benodigde informatie alsnog te verkrijgen of verbeteren. De omissies in essentiële data zijn in beeld gebracht en hiervoor is aangegeven wat hiervan de gevolgen zijn voor de uiteindelijke evaluatie. Deze analyse betreft een kwalitatieve en geen kwantitatieve analyse.

Het resultaat van deze stap is een gestructureerd dossier met verzamelde data en informatie per Natura 2000-gebied, inclusief kwaliteitsbeoordeling. De aanvullende menselijke activiteiten en wijzigingen op bestaande activiteiten zijn per gebied beschreven, inclusief benodigde stappen om de benodigde informatie te vergaren.

3.3 Stap 3: Procesevaluatie

De procesevaluatie is erop gericht om de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te achterhalen voor de afzonderlijke onderdelen van uitvoering van de beheerplannen per gebied (te weten, organisatie en coördinatie van de uitvoering, uitvoering van inrichting-, herstel, - en beheermaatregelen, uitvoering van toezicht/naleving en handhaving, uitvoering van de communicatie en uitvoering van de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring). Uiteindelijk is deze procesevaluatie erop gericht om de uitvoering van beheerplannen te evalueren en om hieruit lering te trekken voor de totstandkoming of actualisatie van de volgende generatie beheerplannen.

Deze procesevaluatie bestaat uit de volgende trapsgewijze aanpak:

1. **Individuele interviews** met gerichte vragen met de belangrijkste partijen, zoals provincies, LNV, terreinbeheerders en eventueel indien nodig, bepaalde belangenorganisaties (zoals Vogelbescherming, sport- en beroepsvisserij en kitesurfvereniging). De te interviewen partijen zijn bepaald op basis van een analyse van de data (op beschikbaarheid en kwaliteit) en in afstemming met RWS. In deze interviews is gezamenlijk in beeld gebracht:
  - a. Welk deel van de gevraagde informatie beschikbaar is voor de evaluatie.
  - b. Welk deel van de gevraagde informatie niet beschikbaar is voor de evaluatie, wat daarvan de oorzaken zijn, wat dit betekent voor de evaluatie en wat de mogelijkheden zijn om desondanks tot een goede evaluatie te komen.
  - c. Welke successen en belemmeringen zijn ervaren in de uitvoering van het beheer. Of en hoe eventuele belemmeringen kunnen worden verholpen (bijvoorbeeld via een vervolggesprek met betrokken partijen). En of de geïnterviewde bereid is om successen en belemmeringen te delen, zodat andere betrokkenen daarvan kunnen leren. Specifieke vragen kunnen zijn:
    - i. In hoeverre worden de N2000 regels (bijv. Toegangsbeperkingsbesluiten) nageleefd dan wel overtreden?
    - ii. Zijn de regels handhaafbaar? Zo niet, waardoor komt dat?
    - iii. Wie zijn de overtreders of om welke activiteiten gaat het (bijv. visserij, schelpdierrapen, kitesurfen, betreden gesloten buitendijkse paden enz.)?

- iv. Wat is hiervan de reden (bijv. ontbreken verbodsborden, markeringen, informatie, negeren regels)?
  - v. Is de regelgeving voldoende duidelijk?
  - vi. Indien onvoldoende duidelijk; wat kan er aangepast worden om de regels duidelijker en/of beter handhaafbaar te maken?
- d. Vergelijking van het beschreven proces in het beheerplan, de uitvoeringsplan(nen) en de uitwerking in de praktijk.
- e. Beschrijving op basis van interviews welke aspecten in de praktijk goed werkten en welke aspecten verbeterd kunnen worden en hoe dat zou kunnen.
- f. Aanbevelingen voor de organisatie en coördinatie van de uitvoering.
- g. Hoe de geïnterviewde op de hoogte gehouden wil worden.
- h. Of er nog partijen of personen zijn die aanvullend zouden moeten worden betrokken.
- i. Of er onderwerpen zijn die aanvullend op deze evaluatie zouden moeten worden besproken.
2. **Kleine werksessies of verdiepende gesprekken** tussen/met bepaalde belanghebbenden. De werksessies waren bedoeld als er geconstateerd werd dat bepaalde belanghebbenden van elkaar kunnen leren of juist samen kunnen optrekken in oplossingsrichtingen. Dit zijn eventueel gebied overschrijdende sessies waarbij lering getrokken is uit de positieve uitvoering van beheerplannen in het ene gebied en als mogelijke oplossingsrichting meegenomen kan worden voor knelpunten in een ander gebied. Voor het Hollands Diep zijn geen werksessies gehouden aangezien deze niet nodig zijn geacht.

Alle benaderde partijen en afgenomen interviews en gesprekken zijn vastgelegd in een logboek (zie Bijlage A1). Van de afgenomen interviews zijn gespreksverslagen gemaakt welke gestructureerd zijn opgeslagen op Box conform de beschrijving in 1.3 Informatiedossier.

4 Resultaten data-inventarisatie

In dit hoofdstuk is een overzicht opgenomen van de beschikbare informatie met betrekking tot menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring. Per onderdeel is aangegeven welke informatie ontbreekt en op welke manier deze informatie in de toekomst mogelijk verkregen kan worden. De informatie is conform de structuur in dit document opgeslagen op Box (zie ook 1.3 Informatiedossier). **De onderstaande resultaten zijn een samenvatting van hetgeen is opgenomen in Bijlage A2. Voor details wordt de lezer naar deze bijlage verwezen.**

In Tabel 4-1 is een overzicht opgenomen van het aantal benaderde personen en het aantal contactmomenten per organisatie voor een inventarisatie van gegevens met betrekking tot de menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoring in de Holland Diep. Het aantal contactmomenten is gebaseerd op het logboek (bijlage A2). Naast de contactmomenten die zijn opgenomen in het logboek, hebben er ook losse contactmomenten plaatsgevonden in de vorm van telefonisch contact of mailverkeer.

Tabel 4-1. Overzicht van het aantal benaderde personen en contactmomenten per organisatie en per onderdeel (menselijke activiteiten, maatregelen en ecologische monitoring).

Organisatie	Aantal benaderde personen	Aantal contactmomenten
Menselijke activiteiten		
RWS	7	22
Provincie Zuid-Holland	2	15
Provincie Noord-Brabant	1	6
RVO	2	7
LNV	1	1
NVWA	1	2
Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	1	5
Omgevingsdienst Brabant Noord	2	6
Waterschap Hollandse Delta	2	2
Waterschap Scheldestroom	1	2
Watersportvereniging	1	3
Sportvisserijvereniging/Sportvisserij Nederland	1	3
Omgevingsdienst Haaglanden	3	10
Staatsbosbeheer	1	5
Faunabeheereenheid	2	6
Maatregelen		
Provincie Zuid-Holland	2	5
RWS	2	4
Staatsbosbeheer	1	5
Natuurmonumenten	1	2
Het Zuid-Hollands Landschap	1	5
Ecologische monitoring		
Staatsbosbeheer	2	2
Sandvicencis	1	1
Stichting RAVON	1	1
Provincie Zuid-Holland	1	1
Zoogdierversvereniging	2	2
Wageningen Marine Research (WMR)	2	2

4.1 Menselijke activiteiten

Menselijke activiteiten zijn in het beheerplan ingedeeld in de volgende typen activiteiten:

- Categorie 1 - Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden.
- Categorie 2 - Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden.
- Categorie 3 - Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningsplichtig blijven.
- Categorie 4 - Niet-Wnb-vergunningsplichtig activiteiten, wel mitigatie vereist.
- Ontheffingen in het kader van de Wnb soortbescherming zijn niet meegenomen in de data-inventarisatie, zoals afgesproken met de opdrachtgever¹.

In het Holland Diep zijn geen activiteiten die onder categorie 1 vallen. De menselijke activiteiten betreffen activiteiten die vallen onder categorie 2, 3 en 4.

4.1.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

4.1.1.1 Civiele activiteiten

In het Hollands Diep vinden er diverse civiele en andere economische activiteiten plaats waarvan significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. In Tabel 4-2 zijn de verschillende vormen van civiele activiteiten en economisch gebruik weergegeven en wordt inzicht gegeven in de beschikbaarheid van informatie en of deze informatie voldoende is voor een ecologische evaluatie van het beheerplan. De activiteiten en beoordeling worden toegelicht in de onderstaande paragrafen. De nummering in deze tabel komt overeen met de mappenstructuur en bestandslocaties op Box.

Tabel 4-2. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (civiele) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Civiele activiteiten	Informatiehouder	Cat	Beschikbaarheid	Kwaliteit van informatie			
					Dekt beheerplan periode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
1	Baggeren en storten	RWS WNZ	2	A	A	A	A	C
2	Warmtelozingen en koelwateronttrekkingen	RWS WNZ	2					
3	Bestaande lozingen	RWS WNZ	2	A	A	A	A	A
4	Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer	Vliegveld Midden-Zeeland en Breda International Airport	2	B	B	B	B	B
5	Inspectie- en monitoringvluchten overheden	RWS WNZ	2	A	A	A	A	B
6	Onderzoek & monitoring ten behoeve van de overheid of	RWS WNZ, SBB en de OZHZ	2	A	A	A	A	B

¹Ontheffingen in het kader van de soortenbescherming zijn in deze inventarisatie niet meegenomen omdat het bij deze inventarisatie gaat om de gebiedenbescherming in het kader van de Wnb. In het beheerplan zijn ontheffingen in het kader van soortenbescherming ook niet opgenomen.

	terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie							
7	Chemische onkruidbestrijding	OZHZ	2					
8	Muskusratten- en beverrattenbestrijding	Waterschap Scheldestromen	2	A	A	A	A	A
9	Regulier dijkbeheer en -onderhoud door het Waterschap	Waterschap Hollandse Delta	2	B	A	A	A	B
10	Jacht in het Hollands Diep	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
11	Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Hollands Diep	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
12	Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Hollands Diep	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
13	Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Hollands Diep	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A
14	Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Hollands Diep	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	2	A	A	A	A	A

Baggeren en storten

Dit betreft een categorie twee activiteit. In het Hollands Diep vinden baggerwerkzaamheden plaats om de vaargeulen, vooral de oversteek van de Dortsche Kil naar Moerdijk, op vaardiepte te houden. Ook wordt de Noorder Voorhaven gebaggerd. Storten vindt plaats in de put van Cromstrijen tussen Strijensas en Numansdorp (in het noordelijke deel van Hollands Diep) en in het afgeschermd baggerspeciedepot van Hollands Diep bij de Sassenplaat voor het bedrijventerrein Moerdijk.

De vrijstellingsvoorwaarden zijn gebaseerd op de waterwetvergunningvoorschriften van indertijd op grond van de Waterwet verleende vergunningen. De voorschriften zijn niet uitgewerkt in het beheerplan en de vergunningen kunnen niet meer boven water gehaald worden. Zie paragraaf 4.1.2 Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen voor een advies over hoe hier mee omgegaan kan worden.

De informatie van deze activiteit is aangeleverd door RWS. Het betreft de volgende informatie:

- Overzicht van de baggervolumes gedurende de beheerplanperiode 2016-2021;
- Overzicht van de gebaggerde hoeveelheid (m³) per 10 jaar van 1971-2019;
- Baggerlocaties

Over de activiteit zijn er gegevens aanwezig om te beoordelen of er wijzigingen hebben plaatsgevonden in ruimte, tijd, omvang en intensiteit. Informatie over het naleven van de voorwaarden is afwezig. Gebaseerd op de beschikbare data is het uitvoeren van een ecologische evaluatie deels mogelijk.

Warmtelozingen en koelwateronttrekkingen

Een lijst met alle Waterwetvergunningen die zijn afgegeven in en rond het Hollands Diep is aangeleverd door RWS. Daartussen stond geen vergunning voor een warmtelozing en/of koelwateronttrekking in het Hollands Diep. Deze activiteit vindt dus niet plaats in het Hollands Diep.

Bestaande lozingen

Dit betreft een categorie twee activiteit. De informatie van deze activiteit is aangeleverd door RWS. Het betreft de volgende informatie:

- Er zijn twee nieuwe vergunningen in het kader van de Waterwet verleend sinds 2016.
- Er zijn geen wijzingen van vergunningen geweest.
- De locatie van de lozingen is aangegeven in de vergunningen.
- Tijdens toetsingen/monsternamen van afvalwaterlozingen van de organisaties die in de jaarprogramma's zijn opgenomen hebben er geen overschrijdingen plaatsgevonden van de vergunningsnormen. Zover bekend hebben deze organisaties de voorwaarden naar behoren nageleefd.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot deze activiteit een ecologische evaluatie uitgevoerd worden.

Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Dit is een categorie twee activiteit. Deze activiteit heeft voornamelijk betrekking op kleine vliegtuigen, zweefvliegtuigen, helikopters en luchtballonnen.

Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer zijn vrijgesteld onder de volgende voorwaarden:

- Bij het vliegen over het Natura 2000-gebied Hollands Diep geldt een minimale vlieghoogte van 1000 voet (circa 300 meter). Dit wordt geborgd in de TBB (Ministerie EZK, 2016a).

Informatie over deze activiteit is opgevraagd bij Vliegveld Midden-Zeeland en is de CBS-website² geraadpleegd. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Op de website van het CBS staan voor de kleine vliegvelden het aantal vliegbewegingen weergegeven. Dit is sinds 2018 bijgehouden. Over 2018 is er alleen een totaaloverzicht. Over 2019 is informatie beschikbaar per kwartaal en over 2020 en 2021 per maand. De vliegvelden Breda International Airport en Midden-Zeeland liggen het dichtst bij het Hollands Diep. Voor deze vliegvelden is het aantal vliegbewegingen per jaar weergegeven in onderstaande tabel. Dit betekent niet per definitie dat de vliegtuigen ook over het Hollands Diep zijn gevlogen.
- Over het algemeen wordt er goed aan de voorwaarden voldaan, soms wordt er echter te laag gevlogen. Dit gebeurt een enkele keer. Overtredingen worden doorgegeven aan de Dienst Luchtvaart.
- Er is een toename te zien in omvang/intensiteit; sinds dat vliegtuigbewegingen in 2018 is er een jaarlijkse toename te zien.

Tabel 4-3. Jaarlijks aantal vliegbewegingen van en naar vliegveld Breda International Airport en Midden-Zeeland.

Vliegveld	Breda International Airport	Midden-Zeeland
2018	41.009	25.464
2019	42.872	27.747
2020	37.177	27.722
2021	46.044	32.256

Er is voldoende informatie beschikbaar over de intensiteit van het aantal vliegbewegingen. Uit de gegevens wordt echter niet duidelijk hoeveel vliegbewegingen er plaatsvinden boven het Hollands Diep en of er een toename is in omvang, ruimte en tijd in het gebied. Op basis van anekdotische informatie en sporadische

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/60058ned>

waarnemingen in het veld, worden de vrijstellingsvoorwaarden af en toe overtreden. Gebaseerd op de aangeleverde informatie is deels een evaluatie mogelijk.

Inspectie- en monitoringvluchten overheden

Diverse diensten zoals Rijkswaterstaat, provincies, Nationale Politie landelijke eenheid en de Dienst infra voeren inspectie- en monitoringvluchten uit boven Natura 2000-gebieden of geven opdracht aan derden voor het uitvoeren hiervan.

Voor inspectie- en monitoringvluchten overheden gelden de volgende vrijstellingsvoorwaarden:

- Bij het vliegen over het Natura 2000-gebied Hollands Diep geldt in principe een minimale vlieghoogte van 1000 voet (circa 300 meter). Alleen voor zover het noodzakelijk is voor het doel van de inspectie of monitoring dat een situatie dichterbij moeten worden bekeken kan worden afgeweken van deze voorwaarde;
- Broedseizoen (15 maart-15 juli) en gevoelige winterperiode (november-maart) ontzien met laagvliegen.

De gegevens over deze vluchten zijn opgevraagd bij RWS WNZ. De volgende gegevens zijn aangeleverd:

- Jaarlijks vinden er 13 vluchten plaats.
- Gebaseerd op het aantal vluchten betekent het dat de vluchten iets meer dan één keer per maand plaatsvinden. Hierbij wordt over het gehele gebied gevlogen van WNZ. Het is niet duidelijk hoe vaak een vliegtuig over een Natura 2000-gebied vliegt.
- Volgens RWS WNZ worden de voorwaarden nageleefd, er hebben in de afgelopen 24 jaar geen laagvlieg incidenten plaatsgevonden.

De activiteit is niet veranderd in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. De vrijstellingsvoorwaarden worden nageleefd volgens de uitvoerder. OZHZ geeft aan dat ze weinig zicht hebben op deze activiteit. Er is dus geen goed beeld of de vrijstellingsvoorwaarden worden nageleefd. Gebaseerd op de beschikbare anekdotische gegevens wat betreft het naleven van de voorwaarde, is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Onderzoek & monitoring voor de overheid of terreinbeherende organisaties

Dit is een categorie twee activiteit. Voor monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier) gaat het om activiteiten zoals het inventariseren van bodemdieren, vis- en schelpdieronderzoek, (broed)vogeltellingen, zoogdieronderzoek, vegetatieonderzoek en meer algemeen onderzoek naar flora en fauna en standplaatsfactoren. Deze activiteiten vallen onder het programma Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL). De TBO's voeren de watervogeltellingen uit en rapporteren dit aan Sovon. Er vindt daarnaast ook monitoring plaats vanuit afgegeven SN subsidies. Dit wordt aanvullend op de Sovon data uitgevoerd.

Onderzoek & monitoring voor de overheid of terreinbeherende organisatie zijn vrijgesteld onder de volgende voorwaarden:

- Om te voorkomen dat soorten verstrikt raken mogen afval en onderzoeksmaterialen niet worden achtergelaten;
- Verstoring dient te worden voorkomen door het gebruik van geluidsapparatuur te beperken en een afstand van 500 meter tot vogelconcentraties, en een afstand van 50 meter tot bewoonde beverburchten, aan te houden. Waar de bewoonde beverburchten zich exact bevinden, kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder;
- Onderzoeks- en monitoringsactiviteiten in de broedperiode (15 maart tot en met 15 juli) dient te gebeuren in overleg met de beheerder van het gebied, zijnde een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie en in afstemming met de terreineigenaar.

Voor deze activiteit is de volgende informatie verzameld:

- Informatie over de MWTL monitoring- en onderzoeksactiviteiten zoals locatie, datum en type onderzoek is te vinden op Waterinfo Extra³.
- Informatie over watervogels is te vinden op de website van Sovon⁴.
- Informatie over overtredingen van de voorwaarden zijn op te vragen bij de OZHZ. OZHZ geeft aan geen overtredingen te constateren. Echter geeft OZHZ aan dat deze activiteit geen prioriteit heeft, dus dat het niet met zekerheid gezegd kan worden dat de voorwaarden worden nageleefd.
- Via de SNL-subsidie worden er vegetatiekartering één keer per 12 jaar uitgevoerd. Voor het Hollands Diep is de laatste vegetatiekartering door Staatsbosbeheer in 2014 uitgevoerd. Er wordt alleen een vegetatiekartering gemaakt van het wilgenbos en niet van de graslanden.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Aangezien er voldoende informatie beschikbaar is over de locatie, aard, periode en deels over de naleving van de voorwaarden van deze activiteit, kan er met betrekking tot dit onderwerp deels een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Chemische onkruidbestrijding

Dit is een categorie twee activiteit. OZHZ geeft aan dat er tijdens de beheerplanperiode geen chemische onkruidbestrijding heeft plaatsgevonden. Hierdoor kan er geconcludeerd worden dat de activiteit compleet is afgenomen in omvang, ruimte, tijd en intensiteit.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

Dit betreft een categorie twee activiteit. In het Natura 2000-gebied Hollands Diep vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen worden geplaatst en gecontroleerd.

De volgende vrijstellingsvoorwaarden zijn opgenomen in het beheerplan:

- Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende goedgekeurde gedragscode;
- Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.
- Om verstoring van aangewezen soorten broedvogels te voorkomen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemeden. Mocht het, door een melding of het vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten en/of beverratten, toch nodig zijn om gedurende het broedseizoen het gebied in te gaan, dan gebeurt dit uitsluitend in overleg met de terreinbeheerder.

De gegevens over muskusrattenbestrijding zijn opgevraagd bij Waterschap Scheldestromen. Waterschap Scheldestromen is hoofduitvoerder van de muskusrattenbestrijding. Sinds 1984 vinden er landelijke registraties plaats van de vangsten van muskus- en beverrat. De volgende gegevens zijn aangeleverd:

- Vangstgegevens over de gehele beheerplanperiode zijn ontvangen.
- Sinds 1 januari 2022 wordt er gewerkt met een nieuw landelijk systeem waarin alle bestrijdingsorganisaties de vangsten en bijvangsten registreren. Er worden alleen dode bijvangsten geregistreerd. Daarnaast worden ook het gemonitord gebied, de vanglocaties en de vangmiddelen geregistreerd. Het is mogelijk om vanuit het landelijke systeem te rapporteren.

³ <https://waterinfo-extra.rws.nl/monitoring/>

⁴ <https://www.sovon.nl/nl/watervogels>

- Sinds het jaar 2000 is het aantal landelijke vangsten van muskusratten sterk afgenomen. Ook in het Hollands Diep is het aantal afgenomen. Hierdoor is de bestrijding ook afgenomen.
- Indien het, naar aanleiding van een melding of vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten, gedurende het broedseizoen toch noodzakelijk is het gebied te betreden, gebeurt dit in overleg met de terreinbeheerder.
- OZHZ geeft aan dat er in het kader van deze activiteit geen overtredingen plaatsvinden. Indien er niet aan de voorwaarden kan worden gehouden wordt dit vooraf met OZHZ afgestemd.

Er is voldoende informatie aanwezig over de omvang, ruimte, tijd en intensiteit van deze activiteit. De activiteit lijkt te zijn afgenomen, aangezien het aantal muskus- en beverratten aan het afnemen is. De vrijstellingsvoorwaarden worden nageleefd. Gebaseerd op de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Regulier dijkbeheer en -onderhoud door het waterschap

Dit betreft een categorie twee activiteit. De Waterschappen moeten taken uit kunnen voeren voor het onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken. In het Hollands Diep is Waterschap Hollandse Delta verantwoordelijk.

Het beheer wordt uitgevoerd conform 'de gedragscode Wet Natuurbescherming voor Waterschappen'⁵. Dit document bevat de vrijstellingsvoorwaarden voor deze activiteit.

Informatie en gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij Waterschap Hollandse Delta. De volgende gegevens zijn aangeleverd:

- De staat van waterkeringen wordt twee keer per jaar geïnspecteerd (in het voorjaar en najaar).
- Onderhoudswerkzaamheden omvatten schadereparatie, zoals de steenbekleding, of een storing in de kreukelberm. Gras op de waterkering wordt twee keer per jaar gemaaid en afgevoerd. Sommige dijkpercelen worden verpacht. Hierop wordt begraasd door schapen of wordt twee keer per jaar gehooïd. Eens per 12 jaar wordt beoordeeld of de waterkeringen nog aan de norm voldoen. Dan wordt er ook een grondonderzoek en asfaltonderhoud gedaan.
- Bij de watersystemen wordt de in- en uitlaat van de geulen bij de gemalen gebaggerd. Voor deze activiteiten zijn Waterwetvergunningen nodig en wordt voorafgaand een natuuronderzoek gedaan. Dit vindt incidenteel (alleen wanneer nodig) plaats.
- Er vindt één keer per jaar conditie-onderhoud aan de kustwerken plaats.
- Er is een gedragscode ecologie voor maaien. Bij het uitvoeren van bestortingen worden ook natuuronderzoeken onderwater gedaan.
- Het waterschap dient voorafgaande de beheer en onderhoudswerkzaamheden hier melding van te maken bij het terreinbeheer. OZHZ geeft aan dat er van de meldingen die binnengekomen zijn geen overtredingen zijn gesignaleerd. Dit is anekdotische informatie van OZHZ en lastig om te beoordelen of het waterschap alles gemeld heeft en of alle vrijstellingsvoorwaarden zijn nageleefd.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

De activiteit is niet veranderd in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Er wordt niet geregistreerd of de voorwaarden worden nageleefd, echter geeft de handhavende partij aan dat er geen overtredingen plaatsvinden. Gebaseerd op de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie deels worden uitgevoerd.

Jacht in het Hollands Diep

Jacht in het Natura 2000-gebied Hollands Diep alleen toegestaan op 6 ha griend bij de buisleidingstraat aan de noordrand van het gebied. Dit gebied is namelijk alleen als Habitatrichtlijngebied aangewezen.

⁵ <https://unievannwaterschappen.nl/wp-content/uploads/2021/11/Gedragscode-Wet-natuurbescherming-voor-waterschappen-2019.pdf>

Voor deze activiteit is de volgende vrijstellingsvoorwaarde benoemd:

- Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten en er wordt binnen een straal van 50 meter rondom bewoonde beverburchten niet geschoten. Deze afstanden zijn uitsluitend van toepassing binnen het Natura 2000-gebied. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

Voor deze activiteit zijn er gegevens opgevraagd bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland. De volgende gegevens van geschoten dieren zijn aangeleverd:

- In het jachtseizoen 2018/2019 zijn 1 fazant, 1 wilde eend en 4 hazen geschoten.

Uit de informatie van Faunabeheereenheid Zuid-Holland blijkt dat er tijdens de beheerplanperiode na het jachtseizoen van 2018/2019 geen dieren meer geschoten zijn. Dit betekent dat deze activiteit is afgenomen in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. De handhavende partij OZHZ heeft geen gegevens aangeleverd, maar geeft aan dat de activiteit bijna niet plaatsvindt in Hollands Diep. Gebaseerd op de beschikbare informatie kan een ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Hollands Diep

Dit betreft een categorie twee activiteit. Op enkele primaire waterkeringen direct grenzend aan, maar buiten het Natura 2000-gebied Hollands Diep, vindt jacht en schadebestrijding op konijnen plaats.

Voor bejagen en bestrijden van konijnen gelden de volgende vrijstellingsvoorwaarden:

- Jacht en/of schadebestrijding van konijnen op dijken met het geweer of met fretten en buidels wordt overdag en buiten het broedseizoen, dus in de periode van 15 juli tot 15 maart, uitgevoerd;
- Een dijktroject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden.

Voor deze activiteit zijn er gegevens opgevraagd bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland. De volgende gegevens zijn aangeleverd:

- Jaarrapportages 2016-2020;
- Er heeft tijdens de beheerplanperiode geen jacht op konijnen plaatsgevonden bij het Hollands Diep.

Uit de jaarrapportages blijkt dat er tijdens de beheerplanperiode geen schadebestrijding van konijnen heeft plaatsgevonden. Dit betekent dat deze activiteit volledig is afgenomen in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Gebaseerd op deze inzichten is een ecologische evaluatie mogelijk.

Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Hollands Diep

Dit betreft een categorie twee activiteit. Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden er in Zuid-Holland en Noord-Brabant diverse maatregelen genomen om de populatie standganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen.

Voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren gelden de volgende vrijstellingsvoorwaarden:

- De handelingen worden alleen toegepast op nesten van Canadese ganzen, Nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen;
- De handelingen vinden overdag plaats in de periode van 1 februari tot 15 april en worden in ruimte en tijd gefaseerd uitgevoerd. Dat betekent dat een locatie maximaal twee keer per week, en met een maximum van zes keer over de gehele periode, wordt betreden door maximaal 10 personen. Dit gebeurt zoveel mogelijk in aanwezigheid van de terreinbeheerder. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden;
- Om het risico op verstoring van aangewezen soorten broedvogels te beperken is het uitvoeren van de handeling(en) niet vrijgesteld binnen een straal van 100 meter van de bekende broedplaatsen

van aangewezen soorten moerasbroedvogels (lepelaar) en kustbroedvogels (kluut). Dit risico wordt ter plaatse beoordeeld door de terreinbeheerder.

Gegevens over deze activiteit is opgevraagd bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en OZHZ. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Jaarrapportages 2016-2020. Hierin is opgenomen hoeveel eieren er zijn bewerkt van alle ganzensoorten voor de gehele provincie Zuid-Holland.
- In het Hollands Diep zijn in het jaar 2019, 66 Canadese ganzeneieren bewerkt en 240 grauwe gans eieren. In 2021 zijn er 211 grauwe ganzeneieren bewerkt.
- De gedragscodes worden nageleefd. De maatregelen worden benoemd in de jaarrapportages. Dit wordt gehandhaafd. OZHZ geeft aan dat er geen overtredingen zijn gesignaleerd;

De gegevens in de rapportages laten zien dat er verschillen per soort zijn of de omvang en intensiteit zijn toe- of afgenomen. Vanuit de jaarrapportages en gesprekken met OZHZ is af te leiden dat de voorwaarden worden nageleefd. Gebaseerd op de aangeleverde gegevens is een ecologische evaluatie mogelijk.

Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Hollands Diep

Dit betreft een categorie twee activiteit. Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen worden er naast het rapen van eieren ook andere methoden gebruikt zoals het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen.

Voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen gelden de volgende vrijstellingsvoorwaarden:

- Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt alleen toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en verwilderde gedomesticeerde ganzen;
- Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze. Hierbij is het gebruik van een geweer niet vrijgesteld;
- Het vangen van ruiende ganzen vindt overdag plaats in de periode van 15 juni tot 15 augustus en wordt gefaseerd in de tijd uitgevoerd. Dat betekent dat er maximaal twee keer per week wordt gevangen met een maximum van zes vangsten in de gehele periode. Het vangen en/of doden is alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang;
- De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn;
- Om het risico op verstoring van kolonies moerasbroedvogels of grote slaapplaatsen en rustgebieden van watervogels te beperken is het plaatsen van vangopstellingen op de Sassenplaat en in de ondiepe waterzone en eilandjes voor de Hoogezandse Gorzen niet vrijgesteld.

Gegevens over deze activiteit is opgevraagd bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en OZHZ. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Jaarrapportages 2016-2020. Hierin is opgenomen hoeveel ganzen er zijn gedood in de gehele provincie Zuid-Holland;
- Vanuit de rapportages komt naar voren dat in het Natura 2000-gebied Hollands Diep geen ganzen zijn gevangen;
- De periode waarin deze activiteit plaatsvindt;
- De gedragscodes worden nageleefd. De maatregelen worden benoemd in de jaarrapportages. Dit wordt gehandhaafd. OZHZ geeft aan dat er tijdens deze beheerplanperiode geen overtredingen zijn gesignaleerd.

In ruimte en tijd is de activiteit onveranderd. Vanuit de jaarrapportages en gesprekken met OZHZ is af te leiden dat de voorwaarden worden nageleefd. Gebaseerd op de aangeleverde gegevens is een ecologische evaluatie mogelijk.

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Hollands Diep

Om de aangewezen habitat- en vogelsoorten te beschermen worden in het Hollands Diep waar nodig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden.

Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij de Faunabeheereenheid Zuid-Holland. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Jaarrapportages 2016-2020.
- Deze activiteit heeft tijdens de beheerplanperiode niet plaatsgevonden blijkt uit de jaarrapportages.

Uit de jaarrapportages blijkt dat deze activiteit niet heeft plaatsgevonden tijdens de beheerplanperiode. Dit betekent dat deze activiteit volledig is afgenomen in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Gebaseerd op deze inzichten is een ecologische evaluatie mogelijk.

4.1.1.2 Recreatie

De recreatie in het Hollands Diep bestaat voornamelijk uit recreatie op water en platen. Deze activiteiten vallen onder categorie twee of categorie vier. De categorie twee activiteit is één activiteit, namelijk recreatievaart >20 km/uur. Deze activiteit dient zich te houden aan de vrijstellingsvoorwaarden die zijn opgenomen in het beheerplan. De categorie vier activiteiten zijn activiteiten waarvoor mitigerende maatregelen gelden, deze maatregelen zijn opgenomen in het Toegangsbeperkingsbesluit (TBB) (Ministerie EZK, 2016b). De TBB dient te worden nageleefd door alle recreanten. De activiteiten worden verder uitgewerkt in de onderstaande paragrafen.

Tabel 4-4. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (recreatieve) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Recreatie	Informatiehouder	Cat.	Kwaliteit van informatie				
				Beschikbaarheid	Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
15	Recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten)	OZHZ, RWS en het Watersportverbond	2	B*	B	A	B	B
16	Recreatievaart: motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur en zeilen	OZHZ en het Watersportverbond	4	B*	B	A	B	B
17	Recreatievaart van windsurfers op de locaties noordzijde Haringvlietbrug (bij Westerse bekade Gorzen, gelegen tussen de Haringvlietweg en de Tramweghaven) en aan de zuidzijde van de Haringvlietbrug (oostkant Hellegatsplein)	OZHZ en het Watersportverbond	4	B*	B	A	B	B

18	Recreatievaart: kanoën en waterfietsen	OZHZ en het Watersportverbond	4	B*	B	A	B	B
19	Vrij ankeren van recreatievaart	OZHZ en het Watersportverbond	4	B*	B	A	B	B
20	Sportvisserij vanaf boot	OZHZ, het Watersportverbond en Sportvisserij Nederland	4	B*	B	A	B	B
21	Sportvisserij vanaf oever	OZHZ, het Watersportverbond en Sportvisserij Nederland	4	B*	B	A	B	B
22	Recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes	OZHZ en het Watersportverbond	4	B*	B	A	B	B

*Voor het inzichtelijk maken van de omvang, ruimte, tijd en intensiteit van de activiteiten wordt voornamelijk anekdotische informatie gebruikt, aangezien geregistreerde gegevens vaak afwezig zijn. Over het naleven van de vrijstellingsvoorwaarden en TBB wordt uitgegaan van jaarrapportages en anekdotische informatie van de handhavende organisaties. Er kan echter geen compleet beeld geschetst worden over de naleving van de vrijstellingsvoorwaarden en TBB. De beschikbaarheid van gegevens is hierdoor als 'Deels (B)' beoordeeld.

Recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten)

Dit is een categorie twee activiteit. Deze activiteit heeft betrekking op speedboten, motorboten en zeilenboten met een hulpmotor met een vaarsnelheid >20 km/uur.

Voor recreatievaart >20 km per uur (motorboten) gelden de volgende vrijstellingsvoorwaarden:

- Recreatievaart met motorboten die harder gaan dan 20 kilometer per uur en waterskiën mag alleen plaatsvinden in de daartoe aangewezen gebieden (op basis van het Binnenvaartpolitiereglement) en buiten de gebieden die gesloten zijn voor recreatievaart op grond van de toegankelijkheidsregeling. De in deze toegankelijkheidsregeling verankerde zonering respecteert de meest kwetsbare rust- en foerageergebieden voor vogels. In het Hollands Diep gaat het voor waterskiën om een zone aan de noordzijde en een zone aan de zuidzijde van het Hollands Diep en voor het snelvaren om het overgrote deel van het water (zie figuur 4.1).
- Jetskiën mag alleen bij het strandje bij Numansdorp ten oosten van de Haringvlietbrug. Op andere plekken is jetskiën in het Hollands Diep verboden. Voor kitesurfen zijn in het Hollands Diep geen zones aangewezen en kitesurfen is dus ook niet toegestaan.

Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij OZHZ, het Watersportverbond en RWS. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Data van de telpunten bij de Volkeraksluizen is gebruikt om inzicht te krijgen in de recreatievaart. Hier is sinds 2016 een afname te zien in het aantal recreatievaartuigen dat de sluis passeert. Echter, blijven de aantallen motorjachten stabiel. Dit komt overeen met de anekdotische informatie van het Watersportverbond.
- In 2021 passeerden er voor het eerst meer motorboten dan zeilboten. Het is mogelijk dat zeilboten ook een hulpmotor hebben, waarbij deze boten ook sneller kunnen varen dan 20 kilometer per uur.
- OZHZ geeft aan dat er m.n. overtredingen plaatsvinden met betrekking tot het snelvaren. De overtredingen zijn opgenomen in het jaarrapport van 2021.

Gebaseerd op de aangeleverde gegevens kan aangenomen worden dat de activiteit niet is veranderd in omvang, ruimte, tijd en intensiteit Omdat de informatie anekdotisch van aard is, is deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart: motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur, zeilen

Dit is een categorie vier activiteit. Deze activiteit heeft betrekking op motor- en zeilboten met een vaarsnelheid van <20 km/uur.

Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij OZHZ, het Watersportverbond en RWS. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Data van de telpunten bij de Volkeraksluizen is gebruikt om inzicht te krijgen in de recreatievaart. Hier is te zien dat sinds 2016 een afname is in het aantal recreatievaartuigen dat de sluis passeert. Bij beide sluizen blijkt dat er veel zeilboten passeren, echter wordt er geen onderscheid gemaakt tussen zeilboten met hulpmotor of zonder hulpmotor. Bij de Volkeraksluizen is er een duidelijke afname te zien van het aantal zeilboten. In 2016 passeerden er 17.389 en in 2021 12.979. Dit komt overeen met de anekdotische informatie van het Watersportverbond.
- OZHZ geeft aan dat de voorwaarden niet altijd worden nageleefd. Er zijn voornamelijk overtredingen met betrekking tot de vaarsnelheid.

Gebaseerd op de aangeleverde gegevens kan aangenomen worden dat de activiteit niet is veranderd in omvang, ruimte, tijd. De intensiteit en omvang daarentegen lijkt wel af te nemen. Omdat de informatie anekdotisch van aard is, is deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart: windsurfen

Dit is een categorie vier activiteit Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij OZHZ en het Watersportverbond. De volgende gegevens zijn verzameld:

- In het Hollands Diep wordt niet veel gewindsurft. De exacte aantallen zijn onbekend.
- Er zijn niet veel overtredingen. Het gebeurt wel eens dat windsurfers in TBB-gebieden komen zoals in de Oosterse Bekade Gorzen.

De activiteit lijkt niet te zijn veranderd in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Op basis van de aangeleverde (anekdotische) informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Recreatievaart: kanoën en waterfietsen

Dit is een categorie vier activiteit. Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij OZHZ en het Watersportverbond. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Waterfietsen komt niet voor, kanoën gebeurt wel. De exacte aantallen zijn onbekend.
- Er wordt voornamelijk langs de voeroeververdediging gevaren aan de noordzijde van de rivier. Aan de zuidzijde wordt langs de oevers gevaren.
- Kanoërs komen wel eens in TBB-gebieden. Dit gebeurt niet vaak.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Waterfietsen komt niet voor in het gebied en is dus volledig afgenomen in gebruik. Kanoën lijkt niet te zijn veranderd in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Op basis van de aangeleverde (anekdotische) informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Vrij ankeren van recreatievaart

Dit is een categorie vier activiteit. Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij OZHZ en het Watersportverbond. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Vrij ankeren vindt veel plaats, exacte aantallen zijn onbekend.

- Vrij ankeren gebeurt jaarrond.
- Vrij ankeren vindt met name plaats bij het strand bij Hellevoetsluis, het eiland Tiengemeten en ten westen van de slijkplaat
- Er wordt wel eens geankerd in TBB-gebieden. Bij waarneming wordt hierop gehandhaafd.
- In de afgelopen beheerplanperiode was er geen sprake van een toe- of afname van deze activiteit.

Gebaseerd op de inzichten van OZHZ en het watersportverbond lijkt deze activiteit niet te zijn veranderd in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Op basis van de aangeleverde (anekdotische) informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Sportvisserij vanaf boot

Dit is een categorie vier activiteit. Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij de OZHZ, het Watersportverbond en Sportvisserij Nederland. De volgende gegevens zijn verzameld:

- In het weekend zijn er meestal meer dan honderd visboten op het water. Er is geen exacte data beschikbaar van de aantallen sportvissers in het gebied.
- Sportvisserij Nederland kan niet met zekerheid zeggen dat er de afgelopen jaren een toename is in het aantal sportvissers. OZHZ geeft aan dat de sportvisserij sterk is toegenomen in de afgelopen beheerplanperiode.
- Sportvisserij vanaf een boot vindt jaarrond plaats. Er wordt het meest gevestigd op roofvis. Hiervoor is een gesloten periode van 1 april tot en met de laatste zaterdag van mei.
- Locaties waar visserij plaatsvindt betreffen locaties waarvoor visrechten voor zijn afgegeven. Dit is nagenoeg het gehele Hollands Diep. Populaire plekken zijn Moerdijk en Europark.
- Er zijn bij deze activiteit veel overtredingen. De meest voorkomende overtreding zijn te snel varen binnen de 9km zones, de betreding van sportvissers van de TBB-gebieden en door sportvissers grote hoeveelheden snoekbaarzen vangen. Ook andere regels worden overtreden, zoals het vissen in een verboden periode en te grote hoeveelheid vangst (in kilo's of aantallen). Dit gebeurt met name veel in de Ventjagersplatens (TBB-gebieden). OZHZ houdt deze overtredingen bij in het BRS-systeem (Boa registratie systeem). Sinds 2021 worden er rapportages opgesteld van overtredingen. Van de jaren ervoor staan de overtredingen geregistreerd in het BRS-systeem, maar kan door de gevraagde tijdsinspanning niet inzichtelijk worden gemaakt. In 2021 zijn er in totaal 5 overtredingen geconstateerd, 4 proces-verbalen gestart en één waarschuwing afgegeven.

Gebaseerd op de inzichten van OZHZ lijkt sportvisserij vanaf de boot te zijn toegenomen in intensiteit en omvang, hiermee wordt bedoeld dat er meer vissers actief zijn in het gebied. De ruimte en tijd zijn hierbij hetzelfde gebleven. Op basis van de aangeleverde (anekdotische) informatie is er deels een ecologische evaluatie mogelijk.

Sportvisserij vanaf oever

Dit is een categorie vier activiteit. Deze activiteit betreft sportvisserij vanaf de oever, strandjes of steigers.

Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij de OZHZ, het Watersportverbond en Sportvisserij Nederland. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Het is niet duidelijk hoeveel sportvisserij er vanaf de oever plaatsvindt. Er kan wel met zekerheid gezegd worden dat het veel minder plaatsvindt dan sportvisserij vanaf de boot.
- In principe vindt sportvisserij vanaf de oever jaarrond plaats.
- De locaties waar gevestigd wordt bevinden zich rondom Willemstad, bij de oevers van de Haringvlietbrug (aan de zuidzijde) en vanaf de steigers bij de jachthavens.
- De voorwaarden worden niet altijd nageleefd. Er wordt namelijk wel eens in TBB-gebieden gevestigd. Het aantal overtredingen bij sportvisserij vanaf de oever is een stuk minder dan het aantal bij sportvisserij vanaf een boot. Het is niet duidelijk hoeveel overtredingen er plaatsvinden.

Gebaseerd op de aangeleverde informatie wordt het niet geheel duidelijk of de activiteit is toegenomen in omvang, ruimte, tijd en intensiteit. Op basis van de aangeleverde (anekdotische) informatie is er deels een evaluatie mogelijk.

Recreatie op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes

Dit is een categorie vier activiteit. Met deze activiteit wordt wandelen, fietsen en gebruik van de strandjes (incl. zwemmen) bedoeld.

Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ), Staatsbosbeheer (SBB) en het Watersportverbond. De volgende gegevens zijn verzameld:

- In het Hollands Diep wordt veel gerecreëerd op dijken en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes. Het gaat bijvoorbeeld om zwemmers, mensen die de hond uitlaten en wandelaars. Omdat het in principe een vrije vorm van recreëren is, zijn er geen exacte aantallen, periodes en locaties bekend.
- Er is veel oeverrecreatie op de grens van de Haringvlietbrug en de banaan Hollands Diep.
- Er worden weinig overtredingen geconstateerd.
- Sinds de start van COVID-19 lijkt de recreatiedrukte licht te zijn toegenomen in het Hollands Diep.

Gebaseerd op de aangeleverde informatie lijkt de intensiteit en omvang te zijn toegenomen. De ruimte en tijd zijn hierbij hetzelfde gebleven. Op basis van de aangeleverde informatie is er deels een evaluatie mogelijk.

4.1.1.3 Visserij (beroepsmatig)

Tabel 4-5. Overzicht van beoordeling van informatie over menselijke (visserij) activiteiten. Informatie is beoordeeld op basis van de volgende criteria; beschikbaarheid van informatie, in hoeverre deze de beheerplanperiode dekt, of er wijzigingen zijn (in ruimte, tijd, omvang en intensiteit), of de voorwaarden, voorschriften en/of mitigerende maatregelen worden nageleefd; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar beschikbaar of onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan.

Nr	Recreatie	Informatiehouder	Cat.	Kwaliteit van informatie				
				Beschikbaarheid	Dekt beheerplanperiode	Dekt gebied	Wijzigingen	Naleving Voorwaarden
23	Beroepvisserij met vast vistuigen		2	B	A	A	C	B

Beroepvisserij met vaste vistuigen

Dit is een categorie twee activiteit. In het Hollands diep wordt met fuiken en zegen gevist op schubvissen waaronder blankvoorn en brasem.

Voor de beroepvisserij met vaste vistuigen gelden de volgende vrijstellingsvoorwaarden:

- Niet selectieve vismethoden, of vismethoden waar bijvangst (aangewezen vissoorten of vogelsoorten) van dood kunnen gaan, zijn niet toegestaan. Dit betekent dat er niet met stand want en/of hoekwant mag worden gevist.
- Er mag vanwege de rust voor broedende, ruiende en/of overwinterende vogels en voor de paaigebieden van vissen het hele jaar niet achter de vooroeververdedigingen gevist worden. En ook niet in de nabijheid van kwetsbare gebieden, zie Beheerplan Hollands Diep (Rijkswaterstaat, 2016).

- Bij de voormalige beschermde natuurmonumenten dient een minimale afstand van 100 meter te worden gehouden, omdat dit belangrijke rustgebieden zijn voor pleisterende en broedende vogels.
- Bij uitstroomopeningen, kreken en bij sluizen dient ook een minimale afstand van 100 meter te worden gehouden voor het plaatsen van fuiken.

Gegevens over deze activiteit zijn opgevraagd bij OZHZ, Provincie Noord-Brabant, RVO, Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) en NVWA. De volgende gegevens zijn verzameld:

- Er zijn drie beroepsvissers actief op het Hollands Diep die op schubvissen mogen vissen, waarbij snoek en baars niet behouden mogen worden. Uitheemse rivierkreeft mag behouden worden, maar de Chinese Wolhandkrab niet. Verschillende soorten schubvissen mogen niet gevangen worden gedurende bepaalde periodes. Deze periode staat voor verschillende soorten aangegeven in artikel 5c van de Uitvoeringsregeling Visserij. Verder kan zegenvisserij alleen plaatsvinden in de winterperiode van 1 oktober t/m 31 maart. Vislocaties (met kaarten). Bekende vislocaties zijn tussen de Moerduikbrug en de Sassenplaat en in de vaargeul;

Volgens OZHZ en NVWA zijn er tijdens de controle momenten geen overtredingen waargenomen m.b.t. het beheerplan. Behalve een paar jaar geleden, exacte datum ontbreekt, waarbij een visser geen Wnb-vergunning had. Deze is inmiddels verstrekt door ODBN

Gebaseerd op de aangeleverde informatie kan niet bepaald worden of de omvang, ruimte, tijd en intensiteit van deze activiteit is veranderd. Daarnaast is het ook niet duidelijk of de voorwaarden worden nageleefd. Op basis van de informatie kan geen ecologische evaluatie worden uitgevoerd.

4.1.1.4 Vergunningsplichtige activiteiten (categorie 3)

Tijdens de beheerplan periode zijn vier vergunningen in het kader van de Wet natuurbescherming uitgegeven. De partijen die vergunningen hebben verleend zijn Provincie Zuid-Holland (Omgevingsdienst Haaglanden), LNV en Provincie Noord-Brabant.

Provincie Zuid-Holland

- Het exploiteren van twee griendketen voor recreatieve overnachtingen en een aanlegsteiger bij Keet Koosje en Keet Hannes op de Esscheplaats alsmede Keet Kant op Zeehondenplaat;
- Het beoordelen van de werkzaamheden voor het project KRW Hollandsch Diep – Haringvliet.
- Het beoordelen of toestemming/vergunning nodig is inzake MWTL Water- en Oeverplanten monitoring

Provincie Noord-Brabant (Omgevingsdienst Brabant Noord)

- Visserijvergunning

LNV

- Wijziging van Toegangsbeperkingsbesluit Hollands Diep

4.1.2 Ontbrekende data/informatie en aanbevelingen

4.1.2.1 Monitoring van menselijk activiteiten

Voor de volgende activiteiten geldt dat m.n. de monitoringsgegevens (intensiteit, datum, etc.) van de activiteit ontbreken:

- Baggeren en storten
- Sportvisserij vanaf boot
- Sportvisserij vanaf oever
- Vrij ankeren van recreatievaart
- Windsurfen

- Kanoën
- Oeverrecreatie
- Beroepsvisserij met vaste vistuigen

Aanbeveling

Informatie over het naleven van de voorwaarden voor baggeren en storten is afwezig. Hiervoor zijn de vrijstellingsvoorwaarden nodig welke zijn gebaseerd op de vergunningvoorschriften van de verleende vergunningen op grond van de Waterwet. De vergunningen hiervoor dienen (nogmaals) achterhaald te worden door RWS waarna de naleving van voorschriften beoordeeld kan worden.

Voor bovenstaande recreatieactiviteiten geldt dat er geen structurele monitoring van de frequentie en locaties plaatsvindt. Er is zoveel mogelijk geprobeerd om nog aanvullende gegevens op te vragen bij verschillende instanties zoals, verenigingen, bonden en handhaving, welke inzicht kunnen geven in waar en hoe vaak genoemde activiteiten plaatsvinden. Dit heeft informatie opgeleverd, maar deze is niet compleet omdat niet alle informatie wordt bijgehouden. Voor de volgende beheerplannen wordt er daarom aanbevolen om een structureel monitoringsprogramma op te zetten om alle typen van menselijk gebruik beter in beeld te brengen.

4.1.2.2 Overtredingen

Om na te gaan of de voorwaarden die gesteld worden aan activiteiten onder categorie 2 en de mitigerende maatregelen onder categorie 4 in acht worden genomen, is het van belang om een goede registratie bij te houden over de overtredingen die plaatsvinden. Deze registratie wordt uitgevoerd door de omgevingsdienst van de provincie Zuid-Holland (OZHZ) en Noord-Brabant (ODBN). Vanwege de privacywetgeving is het niet mogelijk om de gegevens openlijk te delen. Wel worden er jaarrapportages opgesteld, met productbladen als bijlage. Echter, een volledig beeld van wat er gebeurt in het gebied is niet af te leiden uit deze rapportages.

Aanbeveling

Aanbevolen wordt om alle persoonsgevoelige informatie uit de dataset met overtredingen te halen en alleen informatie over de XY-coördinaten, hoofdgroep wetgeving, subgroep, gedraging en constatering vrij te geven. Hierbij is de beschikbaarheid van de gegevens over de gehele beheerplanperiode noodzakelijk. Een jaarlijkse rapportage met een overzicht van de overtredingen is zeer nuttig voor de evaluatie. Aangezien het in rapportages vaak over een samenvatting gaat, is inzicht in de gehele dataset noodzakelijk.

4.1.3 Advies Nee-lijst en nieuwe activiteiten

4.1.3.1 Advies nee-lijst

Tijdens het opstellen van het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Hollands Diep zijn er menselijke activiteiten geïdentificeerd die kunnen plaatsvinden zonder mitigerende maatregelen, voorwaarden of vergunningen. Deze activiteiten zijn overzichtelijk gemaakt in de 'Nee-lijst' (zie Bijlage A2). Tijdens de data-inventarisatie en procesevaluatie is er getracht om antwoord te krijgen op de volgende vraag:

Zijn er activiteiten op de "nee-lijst" die nu mogelijk toch significante gevolgen hebben?

(Door bijvoorbeeld wijzigingen in aard, omvang, intensiteit, plaats en duur of door nieuwe inzichten in de beoordeling van effecten of vanwege cumulatieve effecten).

De geïnterviewde partijen voor deze activiteiten zijn de Provincie Zuid-Holland, Provincie Noord-Brabant, OZHZ, Waterschap Hollandse Delta, SBB en RWS. Deze partijen geven aan dat de volgende activiteiten zijn toegenomen tijdens de beheerplanperiode:

- Steigerovernachtingen bij de Volkerarksluizen;
- Beroepsscheepvaart;

- Militaire oefeningen zijn toegenomen en de aard van de activiteiten zijn veranderd.

Het is aan te raden om de effecten van deze toenemende activiteiten op het Natura 2000-gebied goed in kaart te brengen, want de druk op het gebied is al groot. Een toename van grotere beroepsscheepvaart kan de rustgebieden nog meer verstoren. De militaire oefeningen, met name laagvliegen, kunnen effect hebben op broedende en foeragerende vogels in het gebied. Meer steigerovernachtingen en een extra verblijfsresort kunnen de recreatiedruk in het Hollands Diep nog meer laten toenemen, waardoor doelsoorten meer onder druk komen te staan.

4.1.3.2 Nieuwe activiteiten

In de evaluatie van het beheerplan dienen niet alleen de activiteiten die in het beheerplan beschreven zijn geëvalueerd te worden, maar moet ook rekening worden gehouden met nieuwe activiteiten die zich gedurende de looptijd van het beheerplan hebben voorgedaan.

Daarom is het voor de evaluatie van belang om een overzicht te hebben van de nieuwe activiteiten en de aard, omvang, tijdstip, duur en planning van in de huidige beheerplanperiode **nieuwe** activiteiten, evenals plannen en/of projecten in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Het is mogelijk dat de nieuwe activiteiten vergunde activiteiten betreffen. In het geval van vergunde activiteiten is het van belang om inzicht te krijgen hoeveel Wnb-vergunningen zijn verleend en of er overtredingen hebben plaatsgevonden.

Tijdens de data-inventarisatie en interviews zijn de volgende nieuwe activiteiten geïdentificeerd:

- Jetskiën/waterscooters
- Drones

Aanbeveling

Voor de Nee-lijst en nieuwe activiteiten wordt separaat aan dit rapport een advies opgesteld (met aanbevelingen) door RHDHV voor het ophalen van de benodigde gegevens om een ecologische evaluatie op basis van deze activiteiten mogelijk te maken.

4.1.4 Geografische locatiegegevens van activiteiten

Van een aantal menselijke activiteiten (nieuw, gewijzigd of ongewijzigd) is geografische informatie (kaartmateriaal/GIS-data) aanwezig. Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie echter onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is een inventarisatie gaande om de dataset volledig te maken, zodat deze activiteiten geografisch weergegeven kunnen worden. Zodra gereed, worden deze in Bijlage A3 opgenomen.

4.2 Instandhoudingsmaatregelen

In Bijlage A2 zijn de resultaten van de data-inventarisatie van de instandhoudingsmaatregelen opgenomen. Hierin staat beschreven over welke instandhoudingsmaatregelen het gaat, de verantwoordelijke instantie, contactpersoon, uitvoeringsperiode, uitvoeringsstatus, beschikbaarheid van informatie en de analyse van de kwaliteit van de informatie en data.

4.2.1 Beschikbare data/informatie en kwaliteitsbeoordeling

Deze paragraaf geeft een overzicht van de beschikbare informatie voor instandhoudingsmaatregelen, de kwaliteit van de aangeleverde data en informatie en een overzicht van nieuwe maatregelen die niet in het beheerplan waren opgenomen. Tabel 4-6 geeft hiervan een samenvatting met het type maatregel en de status van uitvoering. Na deze tabel wordt hierop een toelichting gegeven. Voor details over onderstaande resultaten wordt de lezer verwezen naar Bijlage A2.

De beoordeling van de kwaliteit is gebaseerd op de aanwezigheid van een werkschrijving en/of de werktekeningen en ondersteunende rapportages over de monitoring van de habitattypen, -soorten of vogelsoorten in het gebied. Een A betekent dat al deze informatie aanwezig is, een B dat deze gedeeltelijk aanwezig is en C dat deze niet aanwezig is. Zie ook de toelichting onder de tabel.

Tabel 4-6. Overzicht van beoordeling van informatie over instandhoudingsdoelstellingen. A = informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B = informatie is beschikbaar, maar is gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C = geen informatie beschikbaar of is onvoldoende voor een evaluatie van het beheerplan. IU = in uitvoering en er zijn op dit moment nog geen gegevens van bekend. NU = niet uitgevoerd.

Nr	Instandhoudingsmaatregelen	Type maatregel	Informatiehouder	Beschikbaarheid	Status
1	Deltanatuur Oeverlanden: aanleg krekensels in open verbinding met het Hollands Diep en met de bestaande kreek tussen Esscheplaat en voormalige APL-polder	Deltanatuur	Prov. ZH	B	U
2	Deltanatuur: Oosterse Bekade Gorzen: aanleg getijdennatuur	Deltanatuur	Prov. ZH	C	U
3	Deltanatuur Hoogezandsche gorzen: Aanbrengen van zandsuppleties en storten van zandeilanden achter een eerder gestorte stenen vooroeververdediging	Deltanatuur	Prov. ZH	B	U
4	KRW: Zeehondenplaat: natuurvriendelijke (voor)oevers	KRW (onder andere vooroeververdediging)	RWS	C	U
5	KRW Willemstad-Tonnekreek: verlagen uiterwaard-getijdegeul; vernatten 6 ha griendbos; 6 ha nieuw gebied in het westen en 8 ha in het oosten door aanleg vooroever	KRW (onder andere vooroeververdediging)	RWS	C	U
6	Oeverlanden Hollands Diep (APL-polder): Beschermen eilanden kustbroedvogels tegen afslag: voorlopig 'vinger aan de pols houden' en eventueel ophogen of aanvullen eilanden bij sterke afslag.	Beschermen broedeiland en tegen afslag	Prov. ZH en SBB	C	NU
7	Oeverlanden Hollands Diep (APL-polder): Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis en ruigten en zomen: plaatselijk verwijderen van wilgenopslag	Beheer en inrichting noordse woelmuis	Prov. ZH en SBB	B	U
8	Oeverlanden Hollands Diep (Zeehondenplaat): Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis en ruigten en zomen: periodiek en gefaseerd maaien rietruigte en plaatselijk verwijderen van wilgenopslag.	Beheer en inrichting noordse woelmuis	Prov. ZH en SBB	B	U
9	Sassenplaat (Noord-Brabant): Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis: periodiek en gefaseerd maaien van riet en rietruigte	Beheer en inrichting noordse woelmuis	Prov. NB en SBB	B	U
10	Toegangsbeperkingsbesluiten		RWS	B	U
11	Afname kuifeend in relatie tot foerageergebied, klimaat, landelijke trend en mogelijke oplossingen	Extra aandacht monitoring	Prov. ZH en SBB	C	NU

In de onderstaande paragrafen wordt een toelichting gegeven van de bovenstaande status van instandhoudingsmaatregelen per kwaliteitscategorie. Ook in Hoofdstuk 5 “Resultaten procesevaluatie” wordt verder ingegaan op de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen met oorzaken, gevolgen en aanbevelingen.

A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

Van geen van de instandhoudingsmaatregelen is voldoende informatie beschikbaar voor een evaluatie.

B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan

In totaal zijn er zes maatregelen die wel uitgevoerd zijn maar waarvan gegevens gedeeltelijk voldoende zijn voor een evaluatie van het beheerplan. Bij elk van deze maatregelen zijn wel rapporten over de uitvoering ontvangen, maar is er geen informatie beschikbaar over het effect van deze maatregelen op de instandhoudingsdoelen.

C: geen informatie beschikbaar of niet uitgevoerd

Van drie maatregelen hebben we wel in gesprekken gehoord dat de maatregelen zijn uitgevoerd, maar is er geen informatie ontvangen om dit te onderbouwen. Twee andere maatregelen zijn niet uitgevoerd. In het geval van de Oeverlanden (nr. 6) is er sprake geweest van sterke afkalving waardoor bescherming niet meer mogelijk was. Er is geen extra onderzoek gedaan naar de afname van kuifeend (nr. 11). Hierover zou bij de tussentijdse evaluatie van de beheerplannen (na 3 jaar) besloten worden of er aanvullend onderzoek nodig zou zijn. Deze ecologische evaluatie is niet uitgevoerd (zie ook Hoofdstuk 5 Resultaten procesevaluatie).

4.3 Ecologische monitoring

De data-inventarisatie van de ecologische monitoring heeft tot doel om de beschikbare gegevens over de toestand en trend van de aangewezen vogel- en habitatsoorten te verzamelen en te beoordelen op kwaliteit en volledigheid om een ecologische evaluatie mogelijk te maken. De ecologische evaluatie is bedoeld om te beoordelen of de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het betreffende Natura 2000-gebied is aangewezen zijn behaald. De resultaten van de ecologische evaluatie dienen ter actualisatie en verbetering van de nieuwe beheerplannen, bijvoorbeeld door aanpassing van maatregelen en/of instandhoudingsdoelstellingen.

De ecologische monitoring van veel soorten en habitattypen uit het beheerplan is opgenomen in bestaande reguliere (landelijke) meetnetten (o.a. MWTL). Hierdoor zijn er al duidelijke afspraken gemaakt voor het uitvoeren van de monitoring en de registratie van data. Rijkswaterstaat beschikt voornamelijk zelf over deze informatie, waardoor reeds duidelijk is hoe en waar de informatie verwerkt wordt. Echter, over het algemeen geldt dat voor enkele soorten een **aanvulling op de reguliere (landelijke) monitoring en/of specifieke monitoring** wenselijk is (bijvoorbeeld voor de noordse woelmuis, fint of zeeprrik), zie ook Tabel 4-7. Aansluitend zijn gedurende de loopduur van de beheerplannen middels een ontwerpwijzigingsbesluit **nieuwe habitatsoorten** in concept aangewezen voor diverse gebieden, zoals de bittervoorn, kleine- en grote modderkruiper in het Hollands Diep. Voor dergelijke soorten zijn er nog geen definitieve instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd en opgenomen in beheerplannen. Ook is nog niet bepaald op welke manier (meetnet) de status en trends van deze soorten bijgehouden zullen worden. In deze paragraaf is de beschikbare aanvullende informatie over deze soorten geïnventariseerd en beoordeeld op kwaliteit ten behoeve van een ecologische evaluatie.

Tabel 4-7 Overzicht van soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in het Hollands Diep (populatie, omvang leefgebied, kwaliteit leefgebied) en waarvoor aanvullende data nodig is voor de ecologische evaluatie. “=” betekent een behoudsdoelstelling en “>” betekent een uitbreidingsdoelstelling.

Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling	Status doel	ISHD-populatie	ISHD-omvang leefgebied	ISHD-kwaliteit leefgebied
Habitat soorten	Zoogdieren	Noordse woelmuis	Definitief	=	=	=
	Vissen	Fint	Definitief	>	=	=
		Rivierprik	Definitief	>	=	=
		Zeeprik	Definitief	>	=	=
		Bittervoorn	Ontwerp	=	=	=
		Grote modderkruiper	Ontwerp	=	=	=
		Kleine modderkruiper	Ontwerp	=	=	=

Zoals weergegeven in Tabel 4-8 is er voor geen van de doelsoorten van het Natura 2000-gebied het Hollands Diep voldoende informatie beschikbaar voor een evaluatie van het beheerplan. Onder de tabel volgt een toelichting per soort. **Voor details over onderstaande resultaten wordt de lezer verwezen naar Bijlage A2.**

Tabel 4-8 Overzicht van beoordeling van informatie over de doelsoorten; A: informatie is beschikbaar en is voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, B: informatie is beschikbaar, maar is niet/gedeeltelijk voldoende voor een evaluatie van het beheerplan, C: geen informatie beschikbaar.

Nr.	Doelsoorten N2000 Hollands Diep	A	B	C
1	Noordse woelmuis		x	
2	Fint		X	
3	Rivierprik		x	
4	Zeeprik		x	
5	Bittervoorn		x	
6	Grote modderkruiper		x	
7	Kleine modderkruiper		x	

4.3.1 Zoogdieren

De **noordse woelmuis** heeft als instandhoudingsdoel een toename in het aantal individuen. Daarnaast dient de omvang van het leefgebied vergroot te worden, en de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren. In het beheerplan is opgenomen dat door vegetatiesuccessie en versnippering van het leefgebied deze doelen niet automatisch worden gehaald. Daarom zijn er meerdere instandhoudingsmaatregelen opgenomen in het beheerplan. De noordse woelmuis is in 2014/2015, door de Zoogdiervereniging, gemonitord met loopvallen en wordt sinds 2018 gemonitord middels eDNA, waarbij in 1-km vakken monsters worden genomen om de aan-of afwezigheid van deze soort te beoordelen. De eDNA bemonstering is in het Hollands Diep echter enkel in 2018/2019 uitgevoerd. Op basis van eDNA kan enkel de aan- en afwezigheid van de soort getoetst worden, en kunnen populatiegroottes dus niet berekend worden waardoor deze instandhoudingsdoelstelling niet kan worden getoetst.

4.3.2 Vissen

Van de zes vissoorten **fint**, **rivierprik**, **zeeprik**, **bittervoorn**, **grote modderkruiper** en **kleine modderkruiper**, zijn enkel de fint, rivier- en zeeprik in het originele beheerplan opgenomen. De andere drie soorten zijn in het veegbesluit (doc. Nr. N&B/2018-000) opgenomen als concept soorten.

De **fint**, **rivierprik** en **zeeprik** zijn aangewezen habitatsoorten voor het Hollands Diep. Voor deze drie soorten zijn als doelen een toename in de populatie en het gelijk blijven van de omvang en kwaliteit van het leefgebied opgenomen in het beheerplan. De genoemde migrerende soorten gebruiken het Hollands Diep en de Westerschelde als een doortrekgebied. In het gebied zelf wordt voornamelijk door WMR jaarlijks gemonitord in opdracht van RWS, in het kader van de KRW-monitoring. Hier worden uitgebreide jaarlijkse rapporten van opgesteld, welke beschikbaar zijn tot en met 2020. De KRW-monitoring wordt gedaan middels een boomkor en de elektroschepnet-methode. Daarnaast doet ook stichting RAVON onderzoek in het Hollands Diep, in het kader van hun onderzoek “zegen in de Delta”, naar de invloed van het kierbesluit van het Haringvliet. Ook hiervan zijn rapporten beschikbaar tot en met 2019. Aanvullend heeft stichting RAVON ook nog eDNA onderzoek gedaan in 2019 naar mogelijke paaiplaatsen van de fint in de Biesbosch (en aangrenzend het Hollands Diep). Omdat de soorten slechts sporadisch voorkomen, is er onvoldoende informatie om een trendanalyse uit te voeren op de populatieaantallen.

De **bittervoorn**, **grote modderkruiper** en **kleine modderkruiper** staan nog niet in het huidige beheerplan, maar zijn opgenomen in het veegbesluit. Voor alle drie deze soorten gaan we uit van een behoudsdoelstelling van de populatie-omvang, de omvang van het leefgebied en de kwaliteit van het leefgebied. In principe worden de boven genoemde soorten op dezelfde manier gemonitord als de migrerende vissoorten (dus met behulp van de datasets van WMR en stichting Ravon). Deze monitoringsprogramma's vinden echt in de rivieren plaats, terwijl de bittervoorn, grote en kleine modderkruiper voornamelijk in de kleine wateren voorkomen. In het kader van het project “Een zegen in de Delta” heeft Ravon op een locatie in het Hollands Diep visstandonderzoek gedaan in de periode 2018-2020. Er zijn per jaar maximaal zeven zegentrekken uitgevoerd, waarbij in 201 en 2020 de kleine modderkruiper is aangetroffen. Aanvullend onderzoek voor de volgende beheerplannen in de specifieke habitat van deze vissoorten wordt daarom aangeraden, aangezien er momenteel te weinig data beschikbaar is om de populatiedoelstelling te evalueren.

5 Resultaten procesevaluatie

In dit hoofdstuk is een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de verschillende uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk in het kader van de uitvoering van organisatie en coördinatie, uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen, monitoring, toezicht en handhaving en communicatie van de uitvoering van Natura 2000-beheer. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met verschillende betrokken partijen zoals RWS, OZHZ, Provincie Zuid-Holland, Provincie Noord-Brabant, Waterschap Hollandse Delta en Staatsbosbeheer. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor het verbeteren van de uitvoering in de praktijk.

In Tabel 5-1 is een overzicht opgenomen van het aantal geïnterviewde personen per organisatie en onderwerp.

Tabel 5-1. Overzicht van het aantal geïnterviewde personen voor de procesevaluatie

Organisatie	Aantal geïnterviewde personen	Geïnterviewd in relatie tot onderwerp
Provincie Zuid-Holland	1	Organisatie, instandhoudingsmaatregelen, menselijke activiteiten en communicatie
Provincie Noord-Brabant	1	Organisatie, instandhoudingsmaatregelen, menselijke activiteiten en communicatie
RWS	2	Organisatie, instandhoudingsmaatregelen, menselijke activiteiten en communicatie
OZHZ	1	Handhaving, menselijke activiteiten en communicatie
ODH	1	Vergunningverlening Wnb
Waterschap Hollandse Delta	3	Menselijke activiteiten, handhaving en communicatie
Staatsbosbeheer	1	Handhaving, instandhoudingsmaatregelen en communicatie
LNV	2	Vergunningverlening Wnb
ODBN	2	Vergunningverlening en handhaving

5.1 Organisatie en coördinatie van de uitvoering

In deze paragraaf is in het kader van organisatie en coördinatie van de uitvoering van het Natura 2000-beheer een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de uitvoeringsplannen en de uitwerking in de praktijk.

Uitvoeringsplan en uitwerking in de praktijk

Het uitvoeringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen, monitoring, handhaving en communicatie inzichtelijk. Ook wordt ingegaan op de wijze waarop de verschillende partijen samenwerken om deze acties en afspraken ten uitvoer te brengen. De belangrijkste afspraken rondom de uitvoering van het beheerplan zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze acties zijn uitgevoerd.

Tabel 5-2. Overzicht van afspraken in het kader van de uitvoering van het beheerplan.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS ziet als voortouwnemer toe op de uitvoering van de afspraken uit het beheerplan.	Deels, De focus lag vooral op de uitvoering van de KRW-maatregelen en de benoeming (markeringen voor TBB-gebieden). RWS WNZ heeft geen regie gevoerd op het

	beheerplanproces. De verschillende partijen zijn aan de slag gegaan en indien er issues ontstonden is er overleg geweest.
In de eerste drie jaar zal er op ambtelijk niveau (Overleg Bevoegd Gezag) tenminste halfjaarlijks voortgangs- en afstemmingsoverleg zijn tussen de bevoegde gezagen, zowel op de afzonderlijke onderdelen (handhaving, monitoring, communicatie, realisatie van maatregelen) als op het geheel en de samenhang.	Ja, dit heeft plaatsgevonden.
Jaarlijks wordt een jaarrapportage opgesteld om de voortgang van het afgelopen jaar te beschrijven en vooruit te blikken op het volgende jaar. Bestuurlijk wordt de jaarrapportage en de vooruitblik (inclusief eventuele aanpassingen in de financiële afspraken) jaarlijks vastgesteld in de BOND (of de opvolger daarvan).	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit deels vanwege drukte en een gebrek aan capaciteit was en deels omdat er geen behoefte was aan de rapportages. Er is nooit naar gevraagd. Prov. Zuid-Holland geeft aan dat een jaarrapportage wel zeer gewaardeerd zou worden door de betrokken partijen. Daarnaast kunnen jaarrapportages helpen de vinger op de zere plek te leggen en de goede zaken te belichten.
Voor het gebied Deltawateren is de interactie met het grote aantal stakeholders van belang. Daartoe wordt zowel op operationeel- als bestuurlijk niveau regelmatig overleg gevoerd. Het voorstel is om een maatschappelijk overleg in te richten om allerlei zaken omtrent het beheerplan te bespreken met de vertegenwoordigers van de bevoegde gezagen. Bestuurlijk overleg met de stakeholders zal tenminste een maal per jaar worden gepland; op initiatief van partijen kan tussentijds overleg worden belegd.	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit waarschijnlijk door een gebrek aan animo was. Er is gebeld met verschillende partijen om na te vragen of een overleg nodig was, hierbij werd aangegeven dat het niet nodig werd gevonden.
Na 3 jaar uitvoering zal een tussentijdse evaluatie worden opgesteld op basis waarvan ook de bestuurders tussentijds zullen worden geïnformeerd. Mocht het wenselijk zijn om de bevoegde gezagen op bestuurlijk niveau op enig ander moment tussentijds te informeren of raadplegen, dan neemt RWS daartoe het initiatief. De evaluatie als voorbereiding op een tweede uitvoeringsperiode wordt door voortouwnemer RWS geïnitieerd.	Nee, dit is niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat dit komt door een capaciteitsgebrek en omdat een periode van 3 jaar te kort was voor een evaluatie. Veel maatregelen waren na 3 jaar nog niet uitgevoerd. RWS geeft aan dat een evaluatie na 5 jaar beter zou zijn.

RWS is verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen (zoals de KRW-maatregelen). RWS WNZ heeft geen regie gevoerd op het beheerplan proces. Partijen gingen zelf aan de slag met diens relevante punten en RWS deed dat ook. De focus lag vooral op de uitvoering van de KRW-maatregelen en de betonning (markeringen voor TBB-gebieden). Wanneer er issues ontstonden is er overleg geweest. OZHZ geeft aan dat ze er last van hebben gehad dat RWS te weinig een actieve rol heeft gehad in de uitvoering van de maatregelen. Er heeft wel overleg plaatsgevonden.

Het Regiegroep overleg heeft over de gehele beheerplanperiode plaatsgevonden. Het ontbreken van een stuurgroep met meer besluitkracht heeft het fungeren van de regiegroep nadelig beïnvloed. Zoals wordt ervaren door Prov. ZH werden bezwaren vanuit de provincies makkelijk neergelegd. Dit is recentelijk verbeterd. Wel zouden de terreinbeheerders beter betrokken of geïnformeerd moeten worden. In het begin lag de focus meer op de uitvoering en twee jaar terug is het accent meer naar planvormig verschoven. Er is nu ook een apart overleg over de uitvoering en de handhavende organisaties hebben een eigen handhavingsoverleg.

Er zijn nooit jaarrapportages opgesteld. Dit heeft er mee te maken dat de tijd aan de uitvoering werd besteed en te weinig capaciteit bij RWS was. Bij RWS leefde het idee dat er geen behoefte was aan de rapportages; er is niet naar gevraagd. Het is wel een keer besproken in de regiegroep, maar daarin werd niet geëvalueerd over de afgelopen jaren. Prov. ZH geeft aan dat er voor haar Natura 2000-gebieden jaarrapportages worden opgesteld o.b.v. veldbezoeken. Dit schijnt zeer gewaardeerd te worden door de betrokken partijen. Daarnaast kunnen jaarrapportages helpen de zaken die goed gaan te belichten en waar het minder goed gaat de vinger op de zere plek te leggen.

Te zien is dat eigen taken worden uitgevoerd en dat er niet integraal gekeken wordt naar hoe het met de uitvoering van het beheerplan gaat. Capaciteit is al vanaf het instellen van het beheerplan een probleem. Het opstelteam van de beheerplannen is vrij snel na vaststelling uit elkaar gevallen, daarmee is veel kennis over de achtergrond van maatregelen verdwenen.

Het bestuurlijk overleg heeft de laatste jaren niet meer plaatsgevonden, waarschijnlijk omdat de animo weg was. In 2022 is er weer een bestuurlijk overleg geweest door aanhoudende problemen in het gebied en om het beheerplanproces weer op te starten in verband met de verlenging van de beheerplannen. Het maatschappelijk overleg met alle natuurorganisaties en belanghebbenden vindt binnenkort plaats door middel van een participatie overleg. Dit is bedoeld om iedereen in de planfase van de nieuwe beheerplannen al mee te nemen.

Aandachtspunt is dat het Natura 2000-beheerplan niet bekend is bij de mensen van Waterschap Hollandse Delta. Ze geven aan dat dit aan de interne communicatie kan liggen, maar dat is niet duidelijk. Ze zouden graag beter betrokken willen zijn.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan een concreter en meer uitgewerkt uitvoeringsplan op te stellen. Door werksessies te organiseren met de uitvoerende organisaties kunnen de belangrijkste issues besproken worden en kunnen duidelijke afspraken worden gemaakt over wie wat doet en op welke manier. Door het uitvoeringsplan samen met de mensen die in het veld de uitvoering doen wordt het een praktisch en uitvoerbaar plan. Er dient iemand worden aangesteld die overkoepelend het toezicht bewaart. RWS zou daarbij regelmatig contact moeten hebben met het bevoegd gezag over de stand van zaken.

5.2 Uitvoering van instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen en uitwerking in de praktijk

In deze paragraaf is in het kader van de instandhoudingsmaatregelen een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in de beheerplannen en de uitvoering in de praktijk. Om deze vergelijking te maken hebben interviews plaatsgevonden met de verschillende betrokken partijen (zie Tabel 5-1). Ten slotte zijn aanbevelingen gedaan voor het proces rondom de uitvoer van de instandhoudingsmaatregelen.

Negen van de elf instandhoudingsmaatregelen zijn uitgevoerd. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen ISHM welke vóór en welke tijdens de vigerende beheerplanperiode zijn gepland en uitgevoerd. Er zijn vijf maatregelen vóór de beheerperiode en vier maatregelen in de vigerende periode uitgevoerd. RWS geeft aan dat het proces rondom de uitvoering van de maatregelen goed ging. Alle partijen waren op de hoogte van hun taken en maatregelen en voerden deze uit. Wel wordt aangegeven dat het beter is om tussendoor te evalueren of de maatregelen effect hebben. Daarnaast moet volgens RWS de koppeling tussen de instandhoudingsmaatregelen en aan welke soorten deze bijdragen verbeterd worden. Provincie Zuid-Holland geeft aan graag meer structureel contact te hebben met RWS over de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen.

Van de twee maatregelen die niet zijn uitgevoerd was één niet meer praktisch uitvoerbaar, en de ander is niet is uitgevoerd, aangezien er onduidelijk is over is de noodzaak (zie ook paragraaf 4.2).

Aanbevelingen

Het uitvoeren van de maatregelen dient beter bijgehouden te worden, inclusief de resultaten van de uitgevoerde maatregelen. Vaak zijn de monitoringsrapportages afwezig en alleen de werktekeningen en uitvoeringplannen beschikbaar. Daarnaast moet de koppeling tussen de instandhoudingsmaatregelen en de soorten waar deze aan bijdragen duidelijk zijn voor de belanghebbende partijen.

5.3 Uitvoering van de monitoring

In deze paragraaf is in het kader van monitoring een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het monitoringsplan en de uitwerking in de praktijk. De paragraaf is opgedeeld in de monitoring van menselijke activiteiten en ecologische monitoring. Monitoring van instandhoudingsmaatregelen is hierboven toegelicht.

5.3.1 Menselijke activiteiten

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Het monitoringsplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van monitoring inzichtelijk. In het monitoringsplan is opgenomen dat de uitvoering van de voorgenomen mitigerende maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode dient door de terreinbeheerders verslag worden gedaan bij Provincie Zuid-Holland. De monitoring van de uitvoering en effecten van de mitigerende maatregelen verloopt vergelijkbaar met de monitoring van de instandhoudingsmaatregelen. De belangrijkste afspraken rondom monitoring zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-3. Overzicht van afspraken in het kader van de uitvoering monitoring.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
Inzicht in gebruik en/of activiteiten in relatie tot de staat van instandhouding verkrijgen	Nee, dit is niet uitgevoerd. Er heeft geen structurele monitoring plaatsgevonden. Het is wel geprobeerd, maar vanwege tijd- en geldgebrek is het niet opgepakt.
De uitvoering van de voorgenomen maatregelen wordt gemonitord door de partij die de maatregel neemt. Elke beheerder is verantwoordelijk voor monitoring in het eigen beheergebied. Aan het einde van de beheerplanperiode wordt hiervan door de terreinbeheerders verslag gedaan bij de Provincie Zuid-Holland.	Er vindt deels monitoring plaats. Er wordt nu beperkt gekeken of ISHM het geschikte effect hebben. Sommige soorten en/of maatregelen zijn moeilijk om te monitoren. Er vindt geen monitoring plaats van mitigerende maatregelen. De provincie heeft geen compleet overzicht.
De uitvoerende instantie rapporteert over de voortgang en de monitoringgegevens over de instandhoudingsdoelstellingen worden benut om de effectiviteit te bewaken.	Nee, de monitoring die plaatsvindt wordt niet structureel gerapporteerd. Wel zijn er zijn jaarlijks rapportages over broedvogels van Delta Milieu Projecten, maar daarin wordt geen link gelegd tussen de aantallen en het behalen van de instandhoudingsdoelstelling.

Menselijke activiteiten

Er heeft geen structurele monitoring van menselijke activiteiten plaatsgevonden. Het is volgens RWS geprobeerd, maar partijen hadden geen geld of capaciteit. Monitoring is in het beheerplan bewust niet geconcretiseerd. Het is lastig om een goede strategie op te zetten voor het monitoren van activiteiten (financieel en inzet). De urgentie voor monitoring is nodig zodat er financiële middelen aangevraagd kunnen worden. Er is ook wel paar keer een monitoringsoverleg geweest, maar dat is verder niet structureel van de grond gekomen.

Voor veel recreatieve activiteiten is het lastig de aantallen exact te kwantificeren. Dit komt doordat het vaak een vrije vorm van recreëren is, die vooral wordt bepaald door weer, seizoenen en de dag van de week.

Uitvoering van maatregelen

Vanwege een tekort aan tijd en budget heeft er geen structurele monitoring van de uitvoering van maatregelen in relatie tot de staat van instandhouding plaatsgevonden. Knelpunten in de handhaving worden wel gemeld.

Aanbevelingen

Om voldoende informatie te verzamelen voor een evaluatie dient de monitoring voor het volgende beheerplan sterk verbeterd te worden. Vooral mitigerende maatregelen rondom recreatie zouden meer gemonitord moeten worden. Ook dient vastgelegd te worden of er bijvoorbeeld een toename is van de activiteiten tijdens de beheerplanperiode. Aanbevolen wordt om in het monitoringsplan concreet uit te werken wat er moet worden gemonitord, op welke manier en door wie. Het plan dient te worden opgesteld samen met de partijen die de monitoring zullen uitvoeren, zodat er commitment is bij alle partijen. Een jaarlijkse rapportage van de monitoringsresultaten geeft grip op de monitoring en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren.

5.3.2 Ecologische monitoring

In deze paragraaf is specifiek gekeken naar de uitvoering van de ecologische monitoring van noordse woelmuis, fint, rivierprik, zeeprik, bittervoorn, grote modderkruiper en kleine modderkruiper.

Monitoringsplan en uitwerking in de praktijk

Van de noordse woelmuis zijn op het moment van schrijven weinig gegevens beschikbaar in het Hollands Diep. Sinds 2018 is overgegaan naar een nieuwe monitoringsaanpak waarbij door middel van eDNA slechts de aan- en afwezigheid in km-hokken wordt onderzocht. Hierdoor zijn er geen gegevens over de populatieomvang, maar wel over het leefgebied. De populatie-omvang kan dus niet getoetst worden.

De vissoorten fint, rivierprik en zeeprik komen hooguit incidenteel voor in het Hollands Diep. Zowel met de standaard monitoringsinspanningen als met de extra monitoring in het kader van het Kierbesluit Haringvliet zijn ze in de afgelopen jaren amper aangetroffen.

De soorten bittervoorn, grote- en kleine modderkruiper zijn in het veegbesluit (doc. Nr. N&B/2018-000) opgenomen als concept. Omdat deze soorten als ontwerp zijn opgenomen, is er geen gerichte monitoring in het Hollands Diep. Ze hebben ook net een ander habitat dan de fint, rivierprik en zeeprik (kleine wateren met minder stroming), en vallen daardoor net buiten de al bestaande monitorings-programma's. Hierdoor kunnen populatiedoelen (nog) niet getoetst worden.

Aanbevelingen

Voor de nieuwe beheerplannen is het verstandig om af te wegen of het toetsen aan de populatiedoelstellingen noodzakelijk is. Voor de bovengenoemde soorten is er enkel voldoende informatie beschikbaar voor de vissoorten.. Als deze toetsing noodzakelijk is dan dient er extra monitoring ingericht te worden voor de noordse woelmuis.

5.4 Uitvoering van toezicht/naleving en handhaving

In deze paragraaf is in het kader van toezicht en handhaving een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het handhavingsplan (2015), de handhavingsuitvoeringsplannen (2017-2019, 2020, en 2021, die van 2015-2016 en 2016-2017 zijn niet meer op te vragen bij de OZHZ) en de uitwerking in de praktijk.

Handhavingsplan en handhavingsuitvoeringsplannen en uitwerking in de praktijk

Het handhavingsplan en de handhavingsuitvoeringsplannen maken de belangrijkste acties en afspraken in het kader van toezicht en handhaving inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom toezicht en handhaving zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-4. Afspraken in het kader van handhaving.

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
De deelnemende organisaties die verantwoordelijk of medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering vormen een (ambtelijke) Regiegroep. De Regiegroep staat onder voorzitterschap van de RWS-projectleider. De regiegroep stelt jaarlijks een jaarprogramma handhaving vast, waarin een gezamenlijke strategie wordt geformuleerd, prioriteiten worden gesteld en de benodigde capaciteit wordt vastgelegd. De Regiegroep natuurhandhaving vindt twee keer per jaar plaats.	Ja, de jaarprogramma's worden jaarlijks opgesteld en de overleggen vinden plaats.
Jaarlijks worden twee bijeenkomsten gepland voor het platform groene handhaving om kennis en ervaringen uit te wisselen. De deelnemers zijn de OZHZ, TBO's, Waterschap Hollandse Delta, Maatschappelijke organisaties en gemeenten.	Door COVID hebben deze niet plaatsgevonden in 2019 - 2022, dit jaar wordt dat weer opgepakt. Wel getracht via teams, maar met zoveel mensen werkte dat niet.
Voor het toezicht op de afgegeven vergunningen in het kader van de Wnb is opgenomen dat de vergunningen tenminste één keer per jaar worden gecontroleerd op naleving van de voorschriften door het bevoegd gezag, de provincies.	Ja, dit wordt gedaan.
Toezicht vanaf water en land in hoogseizoen (maart t/m september) 4 keer per week, in laagseizoen (oktober t/m maart) 2 keer per week	Nee. Vanwege tekort aan personeel worden deze aantallen niet gehaald. Er zijn te weinig handhavers beschikbaar.
Toezicht vanuit de lucht door RWS 1 keer per maand	Nee. Er wordt af en toe gekeken vanuit de lucht, maar niet specifiek op Natura 2000-gebieden.
Object gebonden toezicht 1 keer per jaar per vergunning	Ja, dit wordt gedaan.
In de voorbereiding op het nieuwe jaarprogramma worden jaarlijks voortgangsrapportages opgesteld. Successen en knelpunten in de handhaving komen naar voren en vormen een basis om het jaarprogramma en zo nodig het handhavingplan bij te stellen.	Ja, deze worden opgesteld en zijn beschikbaar via de OZHZ
In het kader van jacht en schadebestrijding, soortenbescherming, houtopstanden en gebiedsbescherming worden veel vergunningen en ontheffingen gecontroleerd. Van alle controlebezoeken wordt een bezoekrapport opgesteld en opgeslagen in het zaakstelsel Squit. Waarschuwingen en processenverbaal worden geregistreerd in BRS.	Ja, dit wordt gedaan.
Gedurende de uitvoeringsperiode wordt een inventarisatie van bestaande borden gedaan: waar staan ze, wat is de inhoud en wanneer zijn ze aan vervanging toe. Waar staan ze nog niet en zijn ze wel nodig? Dit gaat via de bevoegde gezagen, terreinbeheerders en sectoren (via klankbordgroepen). Het streven is om zoveel mogelijk uniformiteit in de borden aan te brengen en te zorgen voor een duidelijke boodschap.	Ja, dit wordt (deels) gedaan.

RWS geeft aan betrokken te zijn bij de handhaving, maar dat de communicatie tussen het uitvoeringsteam en handhavingsteam beter kan, want die is nu niet structureel. Het zou ook goed zijn om handhavers uit de gebieden bij het Regiegroep overleg te hebben, aangezien de issues nu niet op tafel komen in het overleg of dat er goed contact is om de issues met elkaar te bespreken. Er is ook behoefte aan meer structureel overleg met een aangewezen persoon vanuit RWS en OZHZ. Daarnaast vinden de geïnterviewden van RWS dat RWS moet zorgen dat er meer gemarkeerd wordt en de betoning aanwezig is, zodat er goed gehandhaafd kan worden. Een ander probleem is dat er structureel te weinig capaciteit- is, wat tot knelpunten kan leiden aangezien er naar alle voorwaarden en gebruik gekeken moet worden.

Prov. ZH geeft aan dat de samenwerking tussen verschillende bevoegde gezagen en partijen beter kan, met name de communicatie tussen de handhavers in het veld en de laag daarboven (die bij het regiegroep overleg zit), zoals ook is aangegeven door RWS.

Toezicht op het water vindt minder plaats dan afgesproken, dit geldt voor alle handhavende partijen door capaciteitsgebrek. OZHZ zit wel regelmatig op het water, maar heeft daarbij niet twee keer per week toezicht op de TBB-gebieden. OZHZ geeft aan dat ze gemiddeld 1,5 dag in de week hebben voor al hun Deltawateren gebieden (Haringvliet, Hollands Diep, Oude Maas en Krammer-Volkerak). De landelijke eenheid (politie eenheid) heeft andere prioriteiten o.a. toezicht en handhaving op de ketenstroom (beroepsvaart en ondermijning).

Toezicht vanuit de lucht vindt plaats door RWS, maar er is geen specifiek toezicht op Natura 2000 doelen en gebieden. Tijdens de algemene toezicht en handhaving, wordt ook naar andere zaken gekeken, maar RWS is alleen Bevoegd Gezag voor de waterwet. RWS zou met het vliegtuig wel foto's kunnen maken voor OZHZ, maar RWS weet niet of hier vanuit OZHZ behoefte aan is.

OZHZ maakt elk jaar een jaarrapportage (sinds 2020). Daarin worden de excessen beschreven en zoveel mogelijk proces-verbalen. De kleinere overtredingen worden niet opgenomen. Iedere organisatie heeft een ander systeem (BOA, de politie, de landelijke eenheid), het is veel werk om dat uit te zoeken en te combineren. OZHZ dekt ongeveer 80%.

Waterschap Hollandse Delta geeft aan dat het proces rondom handhaving meer gestructureerd dient te worden zodat er sneller ingegrepen kan worden. Dit duurt nu soms erg lang (tot het volgende jaar). Daarnaast geven ze aan dat in het Hollands Diep de wietplantages een groot probleem zijn, het handhaven hierop kost veel tijd.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om voor het volgende beheerplan in te steken op preventie, pro-activiteit en zelfregulering. Ook dient er meer budget te komen voor handhaving bij zowel de OZHZ als de TBO's. Het wordt aanbevolen om het opstellen van het handhavingplan te doen in samenwerking met de mensen die in het veld de handhaving uitvoeren, zodat het praktisch en uitvoerbaar plan wordt.

5.5 Uitvoering van de communicatie

In deze paragraaf is in het kader van communicatie een vergelijking gemaakt tussen het beschreven proces in het communicatieplan en de uitwerking in de praktijk.

Communicatieplan en uitwerking in de praktijk

Het communicatieplan maakt de belangrijkste acties en afspraken in het kader van communicatie inzichtelijk. De belangrijkste afspraken rondom communicatie zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook is weergegeven of deze afspraken zijn uitgevoerd.

Tabel 5-5. Afspraken in het kader van communicatie

Afspraken	Uitgevoerd (ja/nee); toelichting
RWS stelt een communicatieregisseur aan. Deze regisseur houdt een communicatiekalender bij en is verantwoordelijk voor zaken als het onderhouden van contacten met partijen die een rol spelen bij communicatie en brengt deze met elkaar in gesprek, zorgt voor het actueel houden van de website over Deltawateren, foldermateriaal etc. en spreekt ook andere partijen hierop aan, en overlegt over het ontwikkelen van nieuwe communicatiemiddelen en bewaakt de voortgang en effectiviteit van de gezamenlijke communicatie-inspanningen.	Er is een communicatieregisseur aangesteld, deze was gedeeltelijk aanwezig. Voor het overgrote deel van de tijd is er ook een communicatiekalender bijgehouden.
Er is een werkgroep bestaande uit (communicatie)medewerkers van partijen uit de BAND en de bevoegde gezagen die twee keer per jaar bijeen om concreet over de communicatie te praten.	Nee, dit is anders ingevuld door overleggen aan de hand van issues en een jaarlijks breed overleg in de vorm van een 'mini symposium'. In 2019 is het jaarlijkse

overleg uitgesteld maar daarna niet meer georganiseerd onder andere vanwege corona.

RWS geeft aan dat er behoefte is om meer contact te hebben met de OZHZ. Ook ontvangen zij graag structureel de jaarrapportages. Daarnaast geeft RWS aan dat de communicatie tussen het uitvoeringsteam en handhavingsteam beter kan. Nu is er alleen contact met handhavers wanneer er een issue is. RWS zou het fijn vinden om structureel contact te hebben met handhavers die in het gebied komen. Het is lastig om contact te krijgen met LNV. Prov. ZH en RWS bevestigen dit.

RWS zet middelen in (borden en folders) en communiceert door middel van de Natura 2000 RWS website. Het beeld is dat dit maar bij een beperkt publiek bekend is, daar is mogelijk nog winst te behalen. Misschien moet er vanuit RWS, Provincie Zuid-Holland en de TBO's een persbericht komen met betrekking tot de Natura 2000-beheerplannen. De communicatie gaat nu weer toenemen met het proces rond de nieuwe beheerplannen.

Een communicatieadviseur was gedeeltelijk aanwezig, maar nu bij afwezigheid wordt deze door Prov. ZH echt gemist. De regiegroep is ook handig, vooral als de terreinbeheerders betrokken en goed geïnformeerd worden.

De communicatie met het publiek is meer project specifiek, bijvoorbeeld waarom ze iets doen als een gebied wordt heringericht. De OZHZ gaat goed het gesprek aan met (bijna)overtreders, o.a. ook met Duitse toeristen. Hier kunnen ze volgens Prov. ZH wel iets meer hulp bij gebruiken door uitbreiding van capaciteit.

Staatsbosbeheer geeft aan tevreden te zijn over de communicatie. Er is de laatste tijd veel meer contact met RWS en ook met de provincie, watersport en recreatie organisaties en de sportvisserij. De communicatie kan altijd beter, maar is op dit geen concreet verbeterpunt te noemen.

Waterschap Hollandse Delta geeft aan tevreden te zijn over de communicatie met zowel de verschillende betrokken partijen in het Natura 2000-gebied als het publiek.

Voor het overgrote deel van de tijd is er een communicatiekalender bijgehouden. Een overzicht is te vinden in de maandelijkse rapportages. Deze geeft een compleet beeld van de producten en de acties waaraan tijd is besteed. Er heeft een aantal keer een communicatieoverleg plaatsgevonden, maar niet structureel. In de praktijk zijn extra communicatiemiddelen geïmplementeerd door folders en bebording. De communicatie met, en voorlichting aan het publiek en gebruikers van het gebied vindt plaats indien er issues spelen. Als er bijvoorbeeld veel overtredingen zijn wordt er gekeken hoe dit verbeterd kan worden. De OZHZ geeft aan dat de lokale mensen wel weten wat er speelt, maar dat de toeristen niet goed bereikt worden. Hier zou een andere communicatiestrategie voor moeten worden bedacht. Ook het Zuid-Hollandse Landschap vindt dat de communicatie met het publiek beter en consistent kan.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om het communicatieplan voor het volgende beheerplan te richten op twee punten: communicatie met en voorlichting aan het publiek en de gebruikers van het gebied én de communicatie tussen de verschillende bevoegde gezagen en beheerders van het gebied. Daarbij dienen er voor beide richtingen concrete afspraken en acties opgenomen te worden over de doelstelling van de communicatie en welke communicatie er plaats moet vinden, wanneer, hoe en door wie. Dit communicatieplan dient te worden opgesteld met alle bevoegde gezagen en beheerders zodat er commitment ontstaat voor de uitvoering. Een jaarlijkse rapportage van de communicatieactiviteiten en de knelpunten geeft grip op de communicatie en maakt het ook mogelijk om de vinger aan de pols te houden en een tussentijdse evaluatie uit te voeren. De communicatieregisseur dient voldoende tijd te hebben om het geheel aan te sturen en te faciliteren.

5.6 Vergunningverlening Wnb

Binnen LNV worden vergunningen niet als dossiers behandeld, maar worden deze individueel opgepakt op het moment dat de aanvraag binnenkomt. Zodoende wordt er per aanvraag beoordeeld of er een vergunning verleend kan worden. Een consequentie kan zijn dat er geen totaaloverzicht is van de al vergunde activiteiten en de mogelijke cumulatieve effecten in een Natura 2000-gebied. In het interview werd aangegeven dat de beheerplannen alleen worden geraadpleegd als er in een aanvraag wordt gerefereerd naar vrijstellingsvoorwaarden die in het beheerplan zijn opgenomen.

Daarnaast wordt aangegeven dat de Handreiking Beheer en Onderhoud⁶ en de beheerplannen niet goed op elkaar zijn afgestemd. Bijvoorbeeld in het beheerplan staan activiteiten die vrijgesteld zijn onder voorwaarden, maar die ook onder de Handreiking Beheer en Onderhoud vallen. Door deze twee documenten op elkaar af te stemmen kan er verwarring en extra werk worden voorkomen.

Op de vraag of dat de huidige beheerplannen werkbaar zijn met de betrekking tot de vrijstellingen kon LNV geen antwoord geven, aangezien de ervaren mensen te druk of vertrokken zijn.

Aanbevelingen

- Het afstemmen van de Handreiking Beheer en Onderhoud op de beheerplannen. De afstemming kan op twee manieren plaatsvinden, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat de beheerplannen leidend zijn:
  - 1.) In de beheerplannen opnemen dat er een Handreiking Beheer en Onderhoud bestaat en gebruikt kan worden mits het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de afspraken niet in gevaar komen.
  - 2.) De Handreiking Beheer en Onderhoud aanpassen, zodat het voldoet aan de instandhoudingsdoelstellingen en afspraken in de beheerplannen.
- Er wordt geadviseerd om bij LNV de vergunningaanvragen als dossier te behandelen en een coördinator/verantwoordelijke persoon per gebied aan te stellen. De huidige werkwijze is dat een vergunningaanvraag individueel opgepakt wordt en terecht komt bij diegene die tijd heeft. Door de vergunningen op een individuele basis te behandelen is er geen zicht op de ontwikkelingen en knelpunten die in een Natura 2000-gebied spelen. De consequentie is dat er vergunningen verleend worden voor activiteiten die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen onder druk zetten.

---

⁶ <https://unievannwaterschappen.nl/wp-content/uploads/2021/03/Bijlage-2-Ontwikkelingen-stikstofproblematiek.pdf>

6 Literatuurlijst

EL&I (2009). Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Hollands Diep.

Rijkswaterstaat (2015a) Handhaving in de Deltawateren. Toezicht- en Handhavingsplan Deltawateren

Rijkswaterstaat (2015b) Monitoringsplan ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Delta.

Rijkswaterstaat (2015c) Uitvoeringsplan Natura 2000 Beheerplan Deltawateren

Rijkswaterstaat (2016a). Hollands Diep. Natura 2000 Deltawateren. Beheerplan 2016-2022.

Rijkswaterstaat (2016b) Communicatie in de Deltawateren. Communicatie Deltawateren

Toezichtkringen Natuurhandhaving (2016) Handhaving uitvoering programma 2017-2019 groene handhaving

Toezichtkringen Natuurhandhaving (2019) Handhaving uitvoering programma 2020. Handhaving groene wetten. Prioriteit voor biodiversiteit!

Toezichtkringen Natuurhandhaving (2021) Jaarrapportage 2020

A1 Benaderde partijen en personen, logboek en protocol

Benaderde partijen en personen / logboek

Zie Box voor het logboek met benaderde partijen en personen gedurende deze Tranche. Dit logboek bevat alle contactmomenten met betrokkenen van de Natura 2000-gebieden Oosterschelde en Veerse Meer. Vaak zijn tijdens de contacten en gesprekken beide gebieden behandeld.

Protocol

In deze paragraaf staat beschreven welke stappen er zijn genomen wanneer het eerste mailcontact met gerichte vragen aan informatiehouders (zie 3.1.1 Voorbereiding) niet de gewenste informatie oplevert.

1. Wanneer **1 week** na het versturen van het informatieverzoek zoals beschreven in paragraaf 3.2 geen reactie is ontvangen, is er gebeld met de informatiehouder om te vragen of deze de mail kan beantwoorden.
2. Wanneer de informatiehouder niet opneemt, is zijn/haar voicemail ingesproken met de volgende boodschap:

“Goedemorgen/middag, met ..... van Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenbrug. In opdracht van RWS zijn wij samen met Royal HaskoningDHV/Bureau Waardenburg bezig de data-inventarisatie en procesevaluatie van de negen Natura 2000 gebieden in de Zuid Westelijke Delta. In het kader van dit project heb ik een aantal vragen voor u. Deze vragen heb ik u in de mail van Datum + Exact tijdstip gesteld. Hierop heb ik tot op heden nog geen antwoord ontvangen. Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder? Ik zie uw reactie graag tegemoet. Einde bericht.”

Direct na het inspreken van de voicemail is er ook een e-mail naar deze persoon verstuurd. Hierbij is de eerst verzonden e-mail aangevuld met de volgende tekst:

“Beste .....,

Zojuist heb ik u geprobeerd telefonisch te bereiken over onderstaande e-mail.

Kunt u mij spoedig voorzien van antwoorden op deze vragen, of eventueel doorverwijzen naar de juiste informatiehouder?

U kunt mij bellen op: 06-nummer of op deze e-mail antwoorden.

Vriendelijke groet,

.....”

3. Wanneer er na 2 dagen geen telefonische reactie of via de mail binnen is gekomen, is er contact opgenomen met RWS om vervolgstappen te bespreken.

A2 Excel-tabellen met resultaten van data-inventarisatie

Zie Box (1.3 Informatiedossier) voor de tabellen met resultaten van de data-inventarisatie. Er is een tabel voor menselijke activiteiten, instandhoudingsmaatregelen en ecologische monitoringsgegevens.

Deze tabellen zijn qua formaat te groot om hier op te nemen en bevatten onder andere de volgende informatie:

- Gebruiksactiviteiten, instandhoudingsmaatregelen, habitatsort.
- Categorie zoals per het beheerplan (1, 2, 3, 4 of nee-lijst).
  - Vergunningen (cat. 3) en nee-lijst staan in aparte sheets.
- Benodigde informatie zoals per het beheerplan en/of monitoringsplan.
- Bevoegd Gezag.
- Informatiehouder en contactpersoon.
- Informatiebron.
- Beschikbaarheid van informatie, met toelichting.
- Kaartmateriaal, indien beschikbaar
- Vorm van informatie
- Kwaliteitsbeoordeling zoals per paragraaf 3.2
- Benodigde actie (advies/aanbeveling).

A3 Geografische locatiegegevens

Beschikbare geografische locatiegegevens (kaartmateriaal/GIS-data) voor bestaande (ongewijzigde en gewijzigde) en nieuwe menselijke activiteiten zijn opgenomen op Box.

Ten tijde van het schrijven van deze deelrapportage is deze informatie onvolledig om hiervan een goed overzicht te geven. Er is gedeeltelijk informatie aangeleverd, maar deze is niet altijd bruikbaar. Er is een actie door RWS WVL gaande om de dataset volledig te maken. Zodra deze gereed is, kunnen de kaartmaterialen van nieuwe en gewijzigde menselijke activiteiten worden toegevoegd om de dataset up-to-date te krijgen. Zodra gereed, worden deze kaartmaterialen hier en/of in een geodatabase opgenomen.